

KSB-4/2011.
(KSB-26/2010-2014.)

J e g y z ő k ö n y v *

az Országgyűlés **Kulturális és sajtóbizottságának**
2011. április 20-án, szerdán, 10 óra 06 perckor
a Képviselői Irodaház I. emelet III. számú tanácstermében
megtartott üléséről

---

*A jegyzőkönyv eredeti hitelesített példánya az Országgyűlés Levéltárában megtalálható.

Tartalomjegyzék

<i>Napirendi javaslat</i>	3
<i>Az ülés résztvevői</i>	4
<i>Elnöki bevezető, a napirend elfogadása</i>	5
<i>Tájékoztató a kulturális örökség turisztikai és gazdaságfejlesztési potenciáljáról, munkahelyteremtő képességéről és a válságkezelésben szóba jöhető szerepéről</i>	5
<i>Hammerstein Judit tájékoztatója</i>	6
<i>Dr. Tamási Judit tájékoztatója</i>	9
<i>Hozzászólások</i>	14
<i>Dr. Horváth Endre (Nemzetgazdasági Minisztérium)</i>	14
<i>Dr. Kardkovács Kolos (Nemzetgazdasági Minisztérium)</i>	15
<i>Olajos Péter (Nemzeti Fejlesztési Minisztérium)</i>	17
<i>Dr. Homolya Róbert (Nemzeti Fejlesztési Ügynökség)</i>	18
<i>Kérdések, hozzászólások a bizottság tagjai részéről</i>	19
<i>Hammerstein Judit válaszai</i>	25
<i>Dr. Tamási Judit válaszai</i>	26
<i>Dr. Horváth Endre válaszai</i>	27
<i>Dr. Homolya Róbert válaszai</i>	27
<i>Egyebek</i>	28

Napirendi javaslat

1. Tájékoztató a kulturális örökség turisztikai és gazdaságfejlesztési potenciáljáról, munkahelyteremtő képességéről és a válságkezelésben szóba jöhető szerepéről

Meghívottak:

Hammerstein Judit, a Nemzeti Erőforrás Minisztérium kultúrpolitikáért felelős helyettes államtitkára

Dr. Tamási Judit, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal elnöke

Dr. Cséfalvay Zoltán, a Nemzetgazdasági Minisztérium gazdaságstratégiáért felelős államtitkára

Dr. Czomba Sándor, a Nemzetgazdasági Minisztérium foglalkoztatáspolitikáért felelős államtitkára

Dr. Horváth Endre, a Nemzetgazdasági Minisztérium turizmusért és kereskedelemért felelős helyettes államtitkára

Dr. Molnár Ágnes, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium fejlesztéspolitikai koordinációért felelős államtitkára

Bencsik János, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium klíma- és energiaügyi államtitkára

Bánki Erik, az Országgyűlés Sport- és turizmusbizottságának elnöke

Petykó Zoltán, a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség elnöke

Dr. Bencze Izabella szakértő

- 2.

Egyebek

Az ülés résztvevői

A bizottság részéről

Megjelent

Elnököl: **L. Simon László** (Fidesz), a bizottság elnöke

Pálffy István (KDNP), a bizottság alelnöke
Gulyás Dénes (Fidesz)
Dr. Gyimesi Endre (Fidesz)
Kiss Attila (Fidesz)
Menczer Erzsébet (Fidesz)
Németh Zoltán (Fidesz)
Szabó Csaba (Fidesz)
Dr. Hiller István (MSZP)
Novák Előd (Jobbik)
Pörzse Sándor (Jobbik)

Helyettesítési megbízást adott

Gyutai Csaba (Fidesz) dr. Gyimesi Endrének (Fidesz)
Lukács László (Fidesz) Kiss Attilának (Fidesz)
Dr. Puskás Imre (Fidesz) L. Simon Lászlónak (Fidesz)
Karvalics Ottó (KDNP) Pálffy Istvánnak (KDNP)
Mandur László (MSZP) dr. Hiller Istvánnak (MSZP)

Meghívottak részéről

Hozzászólók

Hammerstein Judit kultúrpolitikáért felelős helyettes államtitkár (Nemzeti Erőforrás Minisztérium)
Dr. Tamási Judit elnök (Kulturális Örökségvédelmi Hivatal)
Olajos Péter zöldgazdaság-fejlesztésért és klímapolitikáért felelős helyettes államtitkár (Nemzeti Fejlesztési Minisztérium)
Dr. Kardkovács Kolos jogi és koordinációs ügyekért felelős helyettes államtitkár (Nemzetgazdasági Minisztérium)
Dr. Horváth Endre gazdaságfejlesztésért felelős helyettes államtitkár (Nemzetgazdasági Minisztérium)
Dr. Homolya Róbert elnökhelyettes (Nemzeti Fejlesztési Ügynökség)

(Az ülés kezdetének időpontja: 10 óra 06 perc)

Elnöki bevezető, a napirend elfogadása

L. SIMON LÁSZLÓ (Fidesz), a bizottság elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Jó reggelt kívánok! Mindenkit nagy tisztelettel és szeretettel köszöntök a Kulturális és sajtóbizottság 2011. április 20-ai ülésén! Megállapítom, hogy határozatképesek vagyunk. Az előzetesen kiküldött napirendi pontokat képviselőtársaim megismerhették. Megkérdezem, hogy a napirendhez van-e valamilyen javaslat. *(Nincs jelzés.)*

Akkor szavazzunk! Aki a napirendi sort elfogadja, az kérem, kézfeltartással jelezze! *(Szavazás.)* Köszönöm.

Úgy nézem, hogy egyhangú.

Tájékoztató a kulturális örökség turisztikai és gazdaságfejlesztési potenciáljáról, munkahelyteremtő képességéről és a válságkezelésben szóba jöhető szerepéről

Az 1. napirendi pontunk: tájékoztató a kulturális örökség turisztikai és gazdaságfejlesztési potenciáljáról, munkahelyteremtő képességéről és a válságkezelésben szóba jöhető szerepéről. A mai programunkat a kultúráért felelős államtitkárság, illetve a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal kezdeményezte; nagyon szépen köszönöm ezt a kezdeményezésüket. Ez a mai bizottsági, részben meghallgatás, részben vita arra teremt alkalmat, hogy folytassuk azt a most már a bizottság munkájában hagyománynak számító folyamatot, amelynek részeként egy-egy fontos területét tekintjük át az ágazatnak, és kitörési pontokat, lehetőségeket, továbblépési lehetőségeket keresünk. Csak a vendégek kedvéért jegyzem meg, hogy korábban volt már szó a könyvkiadás helyzetéről, volt szó az Operaházról, tulajdonképpen már lassan mindenről volt szó; amit még ígértem, hogy lassan sort kerítünk rá, az a magyar filmgyártás ügye, és ezt a tavaszi időszakban mindenképpen abszolválni fogjuk.

Nagy szeretettel köszöntöm körünkben Hammerstein Judit kultúrpolitikáért felelős helyettes államtitkár asszonyt, dr. Tamási Juditot, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal elnök asszonyát, Olajos Péter zöldgazdaság-fejlesztésért és klímapolitikáért felelős helyettes államtitkár urat, dr. Kardkovács Kolos jogi és koordinációs ügyekért felelős helyettes államtitkár urat, dr. Horváth Endre gazdaságfejlesztésért felelős államtitkár urat, dr. Homolya Róbert elnökhelyettes urat a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségtől, dr. Fejérdy Tamás elnökhelyettes urat a Kulturális Örökségvédelmi Hivataltól, meghívott vendégeinket - remélem, hogy semelyik államtitkárt, helyettes államtitkárt nem hagytam ki a sorból -, a szakértőinket, a minisztériumok munkatársait és a sajtó képviselőit is!

Tisztelt Képviselőtársaim! Hétfőn volt a műemléki világnap, amelynek keretében egy fontos szakpolitikai program is lezajlott a Millenárison. Ezen a programon már egy sor fontos kérdést megvitattunk a területről, és nagyon fontosnak tartottuk azt, hogy elnök asszony és államtitkár asszony javaslatára ezt a vitát, ezt a beszélgetést, ezt az eszmecserét folytassuk le a bizottság keretein belül is, hiszen láthatjuk azt, hogy Magyarország részben még nincs túl a válságon, másrészt látjuk azt, hogy a jogalkotásnak két évtizedes adósságai vannak az örökségvédelem területén, nevezetesen elsősorban a turisztika és az örökségvédelem összekapcsolása ügyében. Ezért is örülök, nagyon örülök, hogy a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium és a Nemzetgazdasági Minisztérium államtitkárai is megtiszteltek bennünket, és szót tudunk váltani arról, hogy akár a horvát örökségvédelmi törvényhez, akár a francia örökségvédelmi törvényhez hasonlóan milyen új jogszabályokra vagy a jelenlegi jogszabály korrekciójára van szükség, hogy miképpen tudunk turisztikai forrásokat - akár az idegenforgalmi adót, akár más forrásokat - a turisztika számára is alapvető kínálatot nyújtó örökségvédelembe visszaforgatni úgy, ahogy azt például a horvátok megteszik.

Képviselőtársaim! A következő metódust javaslom a mai ülésre. Hammerstein Judit helyettes államtitkár asszony és Tamási Judit elnök asszony tartana egy körülbelül 25-30 perces, vetítéssel egybekötött prezentációt, amely egyfajta vitaindító is lenne arról, amit a címben is jeleztünk, utána javaslom, hogy a más szakterületek helyettes államtitkárai, vezetői, tehát az NFM, NGM, NFÜ részéről fogalmazzák meg a véleményüket, álláspontjukat, aztán legyen egy képviselői kör, amely részben kérdések és javaslatok elhangzására ad lehetőséget, és aztán utána erre reagáljanak a vendégeink valamennyi tárcától. Amennyiben úgy látjuk, akkor még egy második képviselői kört is el tudok képzelni, de ha lehet, akkor egy körben próbáljuk ezt végigvinni; gondolom, a prezentációk és a felvetések során mindenkiben meg fognak fogalmazódni a legfontosabb kérdések.

Van-e ezzel kapcsolatban képviselőtársaimnak esetlegesen megjegyzése, vagy elfogadható ez a metodika? *(Nincs ellenvetés.)* Köszönöm szépen. Láthatólag nincsen ellenvélemény. Akkor tisztelettel felkérem dr. Tamási Judit elnök asszonyt és Hammerstein Judit kultúrpolitikaért felelős helyettes államtitkár asszonyt prezentációjuk megtartására, munkatársaimat meg arra kérem, hogy az első lámpát kapcsoljuk le, hogy lássuk rendesen a vásznat. Köszönöm szépen.

Parancsoljanak!

Hammerstein Judit tájékoztatója

HAMMERSTEIN JUDIT kultúrpolitikaért felelős helyettes államtitkár (Nemzeti Erőforrás Minisztérium): *(Előadásához írásvetítőt használ.)* Köszönjük szépen a szót, elnök úr. Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Jó reggelt kívánok! Először is engedjék meg, hogy én is, mi is nagy tisztelettel köszöntsük a különböző ágazatok képviselőit a helyettes államtitkár urakat és a képviselő urakat is, és egyúttal szeretnénk megköszönni, hogy a Kulturális és Sajtóbizottság lehetőséget teremtett számunkra arra, hogy a kulturális örökségvédelem kérdéskörét ebben a körben is megvitathassuk. Valóban, ennek az egyik ilyen stílszerű apropója a nemzetközi műemléki nap, amire két nappal ezelőtt került sor, tehát ennek köszönhetően programsorozatok, konferenciák keretében sikerült már a közvélemény figyelmét erre a területre irányítani. Köszönjük tehát, hogy a bizottság tagjai számunkra ezt a fórumot lehetővé tették, hiszen itt az lenne a mi célunk, hogy felhívjuk a figyelmet a területhez kapcsolódó feladatokra, és ehhez kérjük természetesen a politikusok konstruktív együttműködését, hogy tudatosítani tudjuk azt, hogy fordulatra van szükség ezen a területen mind a szemléletmód tekintetében, mind pedig a cselekvések vonatkozásában is, hiszen mi úgy látjuk, hogy az örökségvédelem területe olyan alvó, összességében kihasználatlan gazdasági-társadalmi potenciált rejt magában, ami mindannyiunk számára feladatokat keletkeztet. Ezt az állításunkat szeretnénk alátámasztani a következő prezentációval. Ezt a prezentációt közösen készítettük el, tehát a kulturális kormányzat a Kulturális Örökségvédelmi Hivatallal együtt. Ez a prezentáció egyébként azon az anyagon alapul, amit egyébként előzetesen már mindenkinek kiküldtünk elolvasásra. El is kezdeném. A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal elnök asszonyával abban állapodtunk meg, hogy én az anyag felét fogom ismertetni nagyjából a fejlesztésekig, és a fejlesztési lehetőségek, illetve a válságkezelés pontnál az elnök asszony venné át a szót.

Először is kezdjük a kulturális örökség alapelveivel: meghatározó és mással nem helyettesíthető forrásai, dokumentumai egy-egy közösség azonosságtudatának, sarokkövei egy tradicionális nemzeti értékrendnek, részei napjaink még élhető, emberi környezetének, amelyekkel szemben a fenntartható fejlődés parancsa, racionalitása éppúgy érvényesítendő, mint a természeti környezet esetében. A kulturális örökség elemei fejlesztési potenciál hordozói, azaz lehetőséget kínálnak arra, hogy a múltunkból hozott tőkét a jövőre fordítsuk. Ennek tudatában a kulturális örökséget, illetve az örökségvédelmet a következő konkrét nemzeti célok szolgálatába lehet és kell is állítani. Az egyik a nemzeti erőforrások bővítése, a

kulturális örökség új nemzeti erőforrásként való kiaknázása, a kulturális örökség beleszövése a társadalom mindennapjaiba, a mindennapok kultúrájába - a hétköznapi kultúrája sorvadásának megállítása is lehetővé válik ezáltal -, a fenntartható fejlődés, az élhető művi környezet biztosítása, a vidék lakosságmegetartó erejének növelése, a vidéki Magyarország erősítése, természetesen a nemzeti és helyi identitás erősítése, és alapvető célkitűzés, miként a határon túli magyarság szülőföldön való megmaradásának és gyarapodásának elősegítése is, az országgépépítés, ott a turizmusnak is par excellence szerepe van. Fontos azt leszögezni magunk számára, hogy igazából a bevásárlóközpontok, a nagy, újonnan épült irodaházak területén aligha tudjuk megkülönböztetni önmagunkat más országoktól, erre elsősorban a kulturális örökség alkalmas, legyen az egyébként műemlék, tehát épített örökség vagy szellemi kulturális örökségi tartalom.

Mindezek után fel lehet vetni azt a kérdést, hogy miért van szükség arra, hogy rávilágítsunk a kulturális örökség gazdasági potenciáljára, mi indokolja ezt az argumentációt, amelyet be szeretnénk mutatni önöknek. Ennek egyébként alapvetően az a legfontosabb oka, hogy a mai közbeszéd azért elsősorban GDP-növekedésre, munkahelyteremtésre, a versenyképesség javítására koncentrál, tehát úgy gondoljuk, hogy itt a szimbolikus, morális érvek hangoztatása önmagában már nem elegendő, jóllehet egyébként ezt az érvrendszert mi rendkívül fontosnak tartjuk, és fenn is kívánjuk tartani. Arról szeretnénk meggyőzni az érdekelt szereplőket, döntéshozókat, hogy az örökségre fordítandó források és a támogatás megszerzése érdekében mi is egy haszonelvű argumentációt is be szeretnénk vezetni, ugyanis ha ez nem történik meg, ameddig csak a morális érveket hangoztatjuk, addig óhatatlanul a maradékelvi pénzügyi logika fog érvényesülni ezzel a területtel kapcsolatban, és gyakorlatilag mindig az örökségvédelem fogja húzni a rövidebbet.

Ami a hazai helyzetképet jelen pillanatban jellemzi, azért egy általánosan bevett felfogás az, hogy a kulturális örökség alapvetően csak elviszi a pénzt. Ez a szemlélet azért már nálunk is valamelyest megváltozóban van, jóllehet, azért most is sokan úgy gondolják, hogy csak akkor érdemes a kulturális örökségvédelemre pénzforrásokat fordítani, ha már alapvetően minden társadalmi igényt kielégítettünk. Ez természetesen a maradékelvű finanszírozást állandósítja. Nagy probléma, hogy összességében nem tudjuk, hogy mennyit is költünk a kulturális örökségünkre, nem tudjuk, hogy ebből mennyi hasznot húz a nemzetgazdaság, tehát statisztikai felmérések hiányzanak, és hiányzik egy összesített költség-haszon elemzés is. Nem tudjuk egészen pontosan, hogy ki, melyik ágazat profitál és mennyiben az örökségi fejlesztésekből, milyen fejlesztési projektek épülnek majd erre, és egyáltalán hogyan is néz ki a megtérülési ráta. *(Pörzse Sándor az üléssterembe érkezik.)*

Ezek után térjünk rá arra a kérdésre, hogy mindebből milyen feladatok következnek. Ahogy említettem, szükség van egy költség-haszon elemzés összeállítására, ki kell alakítani egy monitoringrendszert a makrogazdasági mutatók vizsgálatára, fel kell mérni, hogy egy konkrét műemlék felújítása esetében a munkabér, az adók és járulékok mennyi bevételt jelentenek a központi költségvetésnek. Az lenne itt alapvetően a cél, hogy a kulturális örökség fejlesztő hatásának jövedelemtermelő képességét bizonyítsuk, és azt is elérjük, hogy a megtermelt jövedelem - egy része legalábbis - visszafordíthatóvá váljék a szektorban.

Most nézzük meg, hogy milyen külföldi példák vannak arra vonatkozóan, hogy a mi argumentációnk teljes mértékben megalapozott. Természetesen nem állítjuk, hogy minden műemléki elem felújításából jelentékeny, megfogható gazdasági haszon származik - nyilván műemlék és műemlék között különbség van -, azt azonban feltétlenül állítjuk, hogy az örökségbe való befektetés, az örökségalapú fejlesztés makroszinten jelentős gazdasági előnyökkel jár, és ezek a hasznok adatolhatóak és mérhetőek. Két példát vagy két gyakorlatot szeretnénk bemutatni: az egyik egy angol, a másik pedig egy francia példa lesz. Elsőként az English Heritage felmérésére szeretnénk utalni. Ez a felmérés a következő alapvető állításokat fogalmazza meg: a történelmi környezet vonzó a vállalkozások és a látogatók számára, tehát ez

egyértelmű, hogy látogatókat vonz, sőt arra készíti őket, hogy helyben minél több pénzt költsenek el. A vállalkozások számára sem mindegy, hogy hova helyezik ki a pénzüket; nyilván fontos szempont az, hogy jól megközelíthető helyről legyen szó, de számukra az is fontos, hogy műemléki környezet közelében telepedjenek le, az üzletágak nagyobb választékát vonzzák, arra készítve az embereket, hogy tovább maradjanak, és az eltérő napszakokban is látogassák őket, tehát a befektetés gazdasági és környezeti előnyökkel jár, többlet gazdasági hasznot termel az adott terület számára. Ez természetesen konkrét adatokkal is alátámasztható. Körülbelül mindegyik negyedik vállalkozás azt állította, hogy a történeti környezetekben történt befektetés közvetlenül járult hozzá éves forgalmának növekedéséhez. Most ezt konkrét számmal alátámasztva: a történeti környezetbe befektetett 1 angol font átlagban 1,6 angol font többletet eredményez a helyi gazdaságban 10 év alatt. További következtetés, illetőleg megállapítás, még szintén az angol példánál maradva, hogy a történeti környezetbe való befektetés javítja az emberek környezetükhöz való viszonyát, javítja az adott helyről való közgondolkodást, növeli az iránta érzett büszkeséget, természetesen erősíti a helyi identitást. A befektetés gazdasági hatással bír a tágabb közösségre is; a történeti vonzerő által generált munkahelyek fele nem az adott helyszínen, hanem a tágabb gazdasági környezetben jön létre. Minden 1 angol font történeti vonzerőbe történt befektetése 1,7 fontot generál a tágabb gazdaságban.

Most következzen egy francia példa, amely 2009-es felmérésen alapul; a kultúráért és a kommunikációért felelős minisztérium állította össze. Ez a példa is rendkívül sokat árul el, többek között azt, hogy Franciaországban a tengerentúli megyék nélkül, tehát adott esetben Korzika nélkül 500 ezer, örökséghez kapcsolódó munkahely volt, amelyből 33 ezer közvetlenül kötődik az örökségi helyszínhez, 280 ezer közvetve - ideértve az örökségfelújítást, turisztikát, képzést, kutatást, kézműves mesterségeket -, további 187 ezer pedig áttételesen, a közvetett és a közvetlen munkahelyeken kifizetett bérek nyomán létrejött újabb munkahelyekhez kapcsolódik. Eszerint 1 örökségi munkahely 15 közvetett és áttételes munkahelyet hoz létre.

Most néhány szóban arról szeretnénk beszélni, hogy az örökség milyen gazdasági hatásokkal jár. Az örökségből származó éves árbevétel 21,1 milliárd euró, amelyből csak 500 millió euró a közvetlen bevétel - ezalatt a belépők, idegenvezetések, rendezvények értendők -, 20,61 milliárd euró árbevétel pedig közvetett módon keletkezett, nagyrészt a turizmusban, 15,5 milliárd euró - az örökségturista, ez egy érdekes kifejezés, de abszolút helytálló, 76 eurót költ naponta -, kisebb részt a felújítások révén, 5,1 milliárd euró, és a kézműves mesterségek révén, 3,6 milliárd euró. Az örökségre költött közpénzek éves összege Franciaországban 680-760 milliárd euró, amelyből 227 milliárd euró állami kiadás műemlék-helyreállításra, 454-530 milliárd euró az önkormányzatok által nyújtott támogatás - ez becslés adat -, tehát a francia felmérés szerint 1 euró állami befektetés az örökség felújításába 28-31 euró jövedelmet termelt.

Röviden néhány szót még a fejlesztéspolitika és az örökségvédelem viszonyáról. Azt azért fontos megállapítani, hogy az örökségvédelem fejlesztéspolitikába való integrálása azért itthon sem teljesen ismeretlen már, azért ott mindezzel együtt az angol és a francia példától meglehetősen messze állunk még. Vegyük például a nemzeti fejlesztési tervet, ami nevesíti az örökségvédelmet, az örökséget, sokoldalúan, ugyanakkor diffúz módon pozicionálja, rendszerszerű vagy rendszerelvű fejlesztésre nem nyújt lehetőséget, ugyanakkor az is igaz, hogy több operatív program keretében nyílik lehetőség a kulturális örökségi célok támogatására, tehát az egyértelmű, hogy új fejlesztéspolitikai rendszer kialakítására van szükség a kulturális örökség integrálásával. További cél és feladat lenne, hogy örökségvédelmi szempontok érvényesüljenek a fejlesztéspolitikai törvényben, és aztán utolsó pontként nagyon fontosak természetesen az EU-s társfinanszírozási lehetőségek, hiszen Magyarország uniós csatlakozása után újabb konkrét uniós pályázati lehetőségek nyíltak meg

számunkra. Mindezzel együtt nagyon fontos lenne arra törekedni, hogy 2014-től egy olyan önálló operatív programot dolgozzunk ki, ami konkrétan a kulturális örökségre vonatkozik. Az uniós pályázati lehetőségek rendkívül fontosak, ugyanakkor fontos azt is tudni, hogy az uniós pályázatok során nem feltétlenül arra pályázunk, amire szeretnénk, hanem arra pályázunk, amire lehet, tehát ha e mögött nincs egyébként konkrét, kidolgozott kormányzati koncepció, akkor az uniós pályázatokon keresztül megvalósuló fejlesztések alapvetően pontszerűek és esetlegesek maradnak.

Milyen további kitérés pontok lehetségesek még? Az egyik maga a területfejlesztés. Ennek az oka, hogy az örökségi értékek materiális természetűek és helyben vannak, a vidékfejlesztés, a vidéki műemlékek fejlesztési potenciáljára alapozva. Nagyon fontos ez egyébként a hátrányos helyzetű térségek számára, hiszen az ő leszakadásuk vagy további leszakadásuk az ilyen típusú örökségfejlesztés-központú beruházásokkal egyértelműen csökkenthető, megállítható. Az idegenforgalom nagyon fontos terület, ez kínálatbővítést jelent az örökségi értékek fokozottabb bevonásával, és a turizmus bevételei egy részének visszaforgatása is lehetővé válhatna az örökségvédelemben. Ennek az az egyszerű oka, hogy az örökségvédelmi beruházásoknak azért alapvetően az elsődleges hasznélvezője maga a turizmus. Nagyon fontos lenne számunkra, hogy a 2014-től várható nemzeti fejlesztési terv kidolgozásába az örökségvédelmi intézményeket is vonják be. Elérkeztünk a válságkezeléshez, és itt átadnám a szót a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal elnök asszonyának.

Dr. Tamási Judit tájékoztatója

DR. TAMÁSI JUDIT elnök (Kulturális Örökségvédelmi Hivatal): *(Előadásához írásvetítőt használ.)* Elnök Úr! Képviselő Hölgyek és Urak! Helyettes Államtitkár Urak! Kedves Vendégek! Köszönöm szépen én is, hogy megtiszteltek minket azzal, hogy együtt gondolkodnak velünk. Most a négykezesben én venném át az anyag második felének ismertetését, közelítve a konkrét címhez: „Válságkezelés az örökségvédelem segítségével”.

Érdekes módon egy, az európai, sőt a világgazdaságot megrázó esemény, a 2008-2009-es pénzügyi és gazdasági válság irányította rá a döntéshozók figyelmét a kulturális örökségben rejlő lehetőségekre. Itt egy paradigmaváltásra volt szükség, és emiatt a döntéshozatalban most már figyelembe vettek olyan érveket is, amelyeket eddig mellőztek. Nem hazai számításokra és példákra alapozva, de a külföldi analógiák alapján határozottan állítom, és a továbbiakban bizonyítani is szeretném önöknek, hogy a kulturális örökség válságkezelésre is alkalmas, válságkezelésre pedig azért alkalmas, mert nagyon nagy a fajlagos munkaerőigénye, tehát nagy mennyiségű, ráadásul szakképzett munkaerőre van szükség az örökségi beruházásoknál. A francia és az angol példából már láttuk, hogy az örökségi beruházásoknak nagyon nagy a munkahely-többszöröző hatása is, és mivel ezek komoly infrastrukturális beruházásokat nem igényelnek, a befektetett tőke jelentős része munkabérré fordítható.

A kérdésnek ma már tetemes nemzetközi szakirodalma van, a gyakorlatban pedig Franciaország, Norvégia és Szlovákia kínál követendő példákat; ezeket szeretném a következőkben ismertetni. A 2009-ben a második világháború óta legsúlyosabb válságát élő francia gazdaság élénkítésére a francia kormányzat egy 26 milliárd eurós csomagot hozott létre, és ennek 1,5 százalékát műemlék-helyreállításra különítették el. Ez azt jelenti, hogy az örökségvédelemért felelős kulturális tárca költségvetését 2000-től négy éven át évi 100 millió euróval megnövelik, tehát a 300 milliós költségvetés 400 milliósra nő. Ebből az ország 252 műemléke újul meg, és 40 ezerre becsülhető azon speciális, nehezen pótolható, és éppen ezért különös gonddal megőrzendő, szaktudással rendelkező kézművesek száma, akiknek a foglalkoztatását ez a program lehetővé teszi. Norvégiában már régebbre mennek vissza a tapasztalatok. A '80-as évek gazdasági pangását is részben az örökségi beruházások

élénkítésével próbálták kezelni - 112 munkahelyteremtő beruházás indult ekkor útnak, három és háromnegyed millió euró felhasználásával -, úgyhogy amikor beütött a 2009-es válság, akkor a norvégok a saját tapasztalataikból tudtak táplálkozni. Mindazon előnyök mellett, amelyeket általánosságban említettem, hogy az örökségi beruházások nyújtanak, a norvég kormány még arra is törekedett a politika természetéből adódóan, hogy ilyen jól körülhatárolható, befejezhető, sikeres beruházásokat tudjanak megvalósítani - és erre az örökségi beruházások nagyon alkalmasak -, ezért a norvég kormány az 527 millió eurós válságélénkítő csomagjának 8 százalékát, 42 millió eurót különített el a kulturális örökség megőrzésével kapcsolatos feladatokra.

A fenti gyakorlati példák nyomán az Európai Unió politikusai érdeklődését is felkeltette ez a téma, és egy spanyol képviselő asszony meghallgatást rendezett az Európai Parlamentben, a meghallgatásra pedig hangsúlyozottan nemcsak örökségvédelmi szakembereket hívtak meg, hanem többek között a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet, az ILO egyik szakértőjét is, aki előadásában a foglalkoztatáspolitikai oldaláról erősítette meg azt az állítást, amelyet mi, örökségvédők már régebb óta hangoztatunk, tudniillik - ismétlem -, hogy a kulturális örökségnek nagy munkahelyteremtő potenciálja van. Kiemelte, hogy az ILO tapasztalatai azt mutatják, hogy a munkaerőn alapuló technológiákat alkalmazó helyi építkezések ugyanakkora befektetés mellett kétszer, sőt akár négyszer több munkaerőt is tudnak foglalkoztatni, és serkentőleg hatnak a helyi gazdaságra.

A szlovák példát nem írtuk le az előzetes előkészítő anyagban, mert ez egy nagyon friss dolog. Egy hete tárgyaltam a szlovák műemlékvédelmi hivatal elnök asszonyával, és ő mondta el, hogy 2009-ben a szlovák kormány 200 millió - akkor még - koronát különített el kifejezetten munkahelyteremtő szándékkal műemlék-helyreállításokra. Kérdeztem, hogy ez hogyan térült meg, tehát kérnék statisztikai adatokat arra vonatkozóan, hogy ebből hány műemlék újult meg és hány munkahely teremtődött, és az elnök asszony fogta a fejét, hogy elmulasztották ezt dokumentálni, mert akkor most ők is érvelhetnének a saját politikai döntéshozói előtt a számokkal. A fenti gyakorlati példák alapján az amerikai örökség-közgazdaságtani irodalomban - mert ott már ilyen is van - még az az állítás is megfogalmazódott, hogy az örökségalapú fejlesztések a stabil gazdasági növekedés zálogai lehetnek, és ezért el kell foglalniuk az őket megillető helyet a kontraciklikus gazdaságfejlesztés, tehát a válságciklusokkal szembe menő kormányzati intézkedések sorában. Említettem az ILO szakértője által idézett statisztikai adatokat, hogy kétszer, illetve négyszer több munkaerőt igényelnek az alapvetően emberi munkán alapuló technológiák. Ez egybecseng egy korábbi, még az Európa Tanács által a '90-es években végeztetett felméréssel, amikor is összehasonlították a műemlék-helyreállításokat a zöldmezős beruházásokkal, és kiderült, hogy a történeti épületek helyreállítása körülbelül háromszor annyi ember foglalkoztatását teszi lehetővé, mint a zöldmezős beruházások, és akkor még nem beszéltünk arról, hogy a felújított és hasznosított épület működtetése is munkaerőt igényel. *(Dr. Hiller István az ülésterembe érkezik.)*

Egy svédországi példát szeretnék önöknek bemutatni, az úgynevezett Halland-modellt - remélem, jól ejtem -, ez egy délnyugat-svédországi megyének a neve, ahol a regionális fejlesztéssel és a szakképzéssel kapcsolták össze az örökségvédelmet, és bizonyították be annak munkahelyteremtő képességét. A dolog lényege az volt, hogy a kifejezetten örökségvédelmi célú forrásokat kombinálták a foglalkoztatáspolitikára és a szakképzésre fordítható forrásokkal, bevonták a területfejlesztést és az idegenforgalmat is, és így a par excellence örökségvédelmi célú forrásokat a tízszeresére tudták növelni, és olyan beruházásokat tudtak végrehajtani, amely minden érintett terület számára pozitívnak bizonyult. Halland megyében nagyon nagy volt a munkanélküliség, és akkor a helyi örökségvédők egy 40 épületből álló listát terjesztettek a döntéshozó elé, azzal, hogy ez a lista alkalmas az építőipai munkanélküliek közhasznú foglalkoztatására, és közben a modern

építőipari szakismeretekről a hagyományos építőipari szakismeretekre való átképzésére. A programhoz a forrásokat elsősorban a foglalkoztatáspolitikai forrásokból nyerték. A statisztikai adatok, a program első tíz évének mérlege: 90 történeti épületet sikerült megmenteni 40 millió euró felhasználásával, az örökségvédelemnek eredetileg szánt 4,5 millió euró ezáltal megtízszereződött, 310 új munkahely jött létre építőipari szakmunkások részére, 786 munkanélküli építőipari munkást képeztek át műemlék-helyreállításra, a régió körülbelül 4000 építőipari szakmunkásának több mint negyedét tanították meg a hagyományos építőipari technikákra, 100 iparosinas szerzett képesítést, 1316 építkezési fővállalkozót és beszállítót foglalkoztattak, és a felújított épületekben 175 új munkahely jött létre.

Mi is szeretnénk koppintatni, és éppen kidolgozás alatt áll a magyar Halland-modell. A Nemzetgazdasági Minisztérium foglalkoztatáspolitikáért felelős államtitkárságát kereste meg a NEFMI, illetve a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal azzal a javaslattal, hogy a hazai műemlékállományban is vannak olyan elemei, amelyek közmunka segítségével jobb helyzetbe lennének hozhatók. Elsősorban a romemlékekre gondolunk itt, amelyeknek a kitisztítása, a növényzet kiirtása, a szemét eltávolítása, az alapvető állagmegóvási munkák közmunka keretében is elvégezhetők, ezek nem is engedélyköteles munkák, mindazonáltal szükségesnek tartanánk, hogy egy-egy szakmai vezetője is legyen ezeknek a projekteknek, ami szintén munkahelyet teremt, csak nem szakképzetlen, hanem szakképzett munkaerő számára. Jelenleg az NGM felkérésére folyik a projektlista, tehát a szóba jöhető objektumok listájának összeállítása, és április 30-ára ígértük Czomba Sándor úrnak a számba jöhető emlékek felsorolását. Én remélem, hogy itt is egy társadalompolitikai célt is szolgálhat az örökségvédelem, és az alanyi jogon segélyezés közmunka ellenében társadalmi vitát is segít eldönteni az egyén számára értelmes, társadalmilag pedig hasznos munkavégzés számára. Egy külön fejezetet szántunk az előkészítő anyagban a pályázatoknak is, ugyanis a jelenlegi forrásallokációnak ez a legfőbb módja, és nagyon kell arra vigyázni, hogy az örökségvédelem, mint aranytojást tojó tyúk, nehogy levágásra kerüljön a pályázati rendszerben, ugyanis az a helyzet, hogy a jelenlegi pályázati rendszer - akár európai uniós, akár nemzeti forrásokról van szó -, nem elég örökségbarát.

Mik lennének egy örökségbarát pályázati rendszer ismérvei? Először is a szakszerű felhasználás, tehát az, hogy az új érték létrehozása mellett a meglévő értékek megóvását is lehetővé tegye, és nemzetgazdasági szinten ne pazaroljunk ezzel, másrészt szeretnénk kérni és javasolni, hogy a más tárcák gondozásában lévő pályázatok kiírása esetén is egyeztessenek az örökségvédelemmel már a pályázati rendszer koncipiálásakor, már a pályázatok kiírásakor, és a bíráló testületekben is kérjük azt, hogy legyen jelen örökségvédelmi szakember. Az értékmentésen túl ez azért is lenne fontos a pályázati rendszer minden szereplője számára, mert a konfliktusokat egy minimális szintre lehetne szorítani, illetve előre lehetne helyezni, és nem az építési engedélyezési eljárás fázisában találkozna azzal az építető, hogy örökségvédelmi szempontból nem megvalósítható az, amire ő pályázott, és amire pályázati támogatást is elnyert. Azt tudomásul kell venni, hogy az örökségi beruházások tudományos előkészítést igényelnek, tehát ez nem egy egyszerű építőipar, viszont amennyiben megteremtik a pályázati rendszeren belül a tudományos előkészítés lehetőségét akár egy kétlépcsős pályázati rendszerrel, akkor utána garantált az, hogy simán gördül tovább a pályáztatás folyamata, mert nem merülnek fel a későbbiekben előre ki nem számítható akadályok. Helyettes államtitkár asszony már érintette az örökségvédelem és az Európai Unió kapcsolatát. Valóban arról van szó, hogy az örökségvédelem számára az uniós csatlakozásunkkal addig soha nem látott léptékű források nyíltak meg, viszont valóban az a helyzet, hogy arra kényszerülnek a pályázók, hogy arra pályázzanak, amire lehet és nem arra, amire valójában kellene, nagyon sokszor örökségi beruházásokat bújtatnak egy fejlesztési

kényszerzubbonyba, ezért előfordul az, hogy egy pályázat éppen a kívánt, deklarált céljával ellentétesen hat.

Szeretnék pozitív példát is említeni: ez az EGK és norvég finanszírozási mechanizmus első etapja, amely 2004-2009 között zajlott. Itt a finanszírozó államok, tehát Liechtenstein, Izland és Norvégia az EU elsősorban frissen csatlakozott államai számára biztosított egy 1,3 milliárdos pályázati keretet, és a norvég örökségvédő kollégák tekintélyes lobbijének is köszönhető az, hogy ebből 257,6 millió euró támogatási összegben az európai kulturális örökség megőrzése részesült. Magyarország 135 millió eurót kapott - ez több mint 34 milliárd forint -, és ebből 33,3 millió euró támogatásban részesültek a kulturális örökségi értékek megőrzésére pályázó szervezetek. Az új ciklusban, a 2004-2014 közötti időszakra a donorállamok úgy döntöttek, hogy már nem Norvégia biztosítja a kulturális örökségi értékekre fordítandó forrást, hanem az EGT Alap az előző ciklussal ellentétes módon, és itt a társadalom célterületen belül a prioritások úgy fognak megoszlan, hogy 50 százalék szociális terület és 50 százalék kulturális terület. Ezt azért emelem ki pozitív példaként, mert az európai uniós és kapcsolódó pályázatoknál ez az egyetlen olyan, ahol kimondottan kulturális örökségi értékekre lehet pályázni. Az Unió - ezt viszont be kell vallanunk - nemcsak pozitív hatással volt, van az örökségvédelemre, hanem nyilván nem szándékoltan, de az uniós jogalkotás révén negatív hatásokkal is járhat, az Unióban ugyanis körülbelül 25 olyan direktíva van ma hatályban, amely nem örökségvédelmi tárgyú, nem is lehet az, hiszen a kulturális terület alapvetően nemzeti hatáskör, de mégis érinti az örökségvédelmet, és hátrányosan érinti.

Sokatmondó példa az épületek energiahatékonyságáról szóló irányelv története. Ez az irányelv 2014-től megtiltotta volna közpénz felhasználását minden olyan épület helyreállításánál, amely nem felel meg az energiahatékonysági előírásoknak. Az örökségvédelmi lobbizásnak köszönhetően sikerült elérni, hogy ez a korlátozás ne vonatkozzon a műemléképületekre. A konfliktusok nagyon gyakran nem is uniós szinten, hanem a direktívák nemzeti jogrendbe való átültetésekor merülnek fel, ugyanis az érintett tagállamok nem mindig élnek a mentesség lehetőségével. Így például ennél az épületek energiahatékonyságáról szóló direktívánál sem használták ki azt a lehetőséget, hogy a műemlékeknél mentességet lehet kérni, és erre való hivatkozással cserélték le a történeti épületek hagyományos nyílászáróit ilyen szép műanyag ablakokra, még redőnytokkal is megerősítve a látványt, mint amit a dián látunk, holott léteznek olyan kulturált műszaki megoldások, amelyek eleget tesznek az energiahatékonyság és a műemlékvédelem követelményeinek is. Ezt az energiahatékonyságról szóló irányelvet közben módosították, és ennek a nemzeti jogrendbe ültetése most folyik Magyarországon, ezért levélben fordultunk a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium itt jelen lévő képviselőihez, és kértük, hogy a kulturális örökségvédelem is bekapcsolódhasson ebbe a folyamatba az örökségvédelmi szempontok érvényesítése érdekében.

Mindezen, nagyrészt külföldi példák alapján a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal megpróbálta a hazai gyakorlatba is átültetni a más országok best practice-ét, tehát jó gyakorlatát, és erre egy alkalmas pillanatnak kínálkozott az Új Széchenyi-terv meghirdetése. A Széchenyi-terv ősszel megjelent vitairatát hivatalunk a NEFMI jóváhagyásával véleményezte, sőt némi nagyképűséggel egy örökségvédelmi fejlesztési modult is fűzött hozzá, amelyet Széchenyi Ferenc-programnak kereszteltünk el a tervek névadójának édesapja nyomán, aki a Nemzeti Múzeum megalapítója volt, és ilyen módon a magyar örökségvédelem egyik atyjának tekinthető. Ennek a programjavaslatnak a lényege az, hogy a kulturális örökségi értékeket integrálni kell a különböző fejlesztési politikákba, és nagyon sokfelé lehet úgy elindulni a fejlesztések terén, hogy ott van, és fenntartható módon felhasználásra kerül a kulturális örökségvédelem. Ezért nyolc ilyen tematikus csoportot ajánlunk a gazdasági és politikai döntéshozók figyelmébe. Az egyik a technikai örökség integrált védelme, a másik a történeti települések védelme; itt a lakásprogramon keresztül, a történeti városközpontok

védelmén keresztül, a kertvárosok, munkáskolóniák, tisztviselőtelepek védelmének keresztül egészen a Budapest belvárosi tömbrehabilitációig sok javaslatunk van. Ha ilyen program létezett volna, akkor Belső-Erzsébetvárosban nyilván kevesebb historizáló és szecessziós épület esett volna áldozatul a bontásoknak.

A humán erőforrás alprogram is arról tanúskodik, hogy ha egy műemlékkórházat felújítunk, akkor nemcsak az egészségügybe fektetünk be, hanem a kulturális örökségbe is. Azt gondolom, turizmusprogramnál a legkézenfekvőbb az összefüggés a kulturális örökségi értékek és a turizmus között; nem húznám tovább. A vidék népességmegtartó erejének fokozására is alkalmas egy örökségalapú vidékfejlesztési program, az örökségalapú területfejlesztési program pedig a kulturális örökségi értékek helyhez kötöttségéből indul ki. Ezek a kulturális örökségi értékek a területi tőkét növelik. A hetedik pontunk a történeti zöldfelületek megővését és fejlesztését célozza, a nyolcadik pont pedig, abból a meggyőződésünkből kiindulva, hogy a kulturális örökségvédelem a nemzetpolitika eszköze is, mivel a kulturális örökségi értékek a jelenleg határon túli magyar nemzetrészek őshonos voltának időtálló bizonyítékai, ezért azt gondolom, hogy ha a határon túli magyar vonatkozású kulturális örökségi értékeket fejlesztjük, azzal nemzetpolitikát művelünk. *(Gulyás Dénes távozik az ülésteremből.)*

Egy példa mindarra, amiről beszéltem, gyakorlati oldalról - ez az én vesszőparipám -, Kehidakustány Zala megyében, ahol a gyerekekkel körülbelül öt éven keresztül nyaraltunk, mert a lányom rettenetesen szerette a 100 méteres beltéri csúszdát a fürdőben, az anyukája pedig közben egy ilyen örökségmenedzserként azon gondolkodott, hogy hogyan lehetne integráltan fejleszteni ezt a települést örökségalapú fejlesztéssel, ugyanis Kehidakustánynak átlagon felül jó adottságai vannak a fürdővizet nem számítva is, és ha ezeket megfelelően kiaknáznák, akkor a szinergia mindenképp érvényesülne. Régen nem voltam ott, tehát lehet, hogy azóta már történt valami, mindenesetre akkor a jobb felső képen látható Deák-kápolnát egyetlenegy útbaigazító tábla nem jelezte. Ez egy római kori kis templom, a Deák-család egy részének a sírja van benne, ma temetőkápolnaként szolgál, egyébként pedig az első polgári kormány idején a millenniumi helyreállítási forrásokból részesült; ott van a Deák-kúria, amit 2007-2008-ban újítottak fel, és a kiállítást is felújították. Nem látható a képen a barokk templom, szintén Deák-sírhelyekkel. Ez mind a kehidai falurészben van. A túloldalon van a kustányi falurész, amiben ott áll ez a középen lévő, kora gótikus téglatemplom-rom az erdőben, semmi nem jelöli; ott van az erdőben a Deák-kút, amiről nem lehet tudni, hogy miért Deák-kút, és van még egy történeti esemény, ami a magyar államiségnek egy nagyon fontos pontja volt, ez az 1232-es oklevél, amikor is a Zala megyei szerviensek Ketud hídjánál összegyűltek. Ez a magyar államszervezés történetének egy nagyon fontos pontja, a nemesi megye kialakulásának kezdete, és semmilyen emlékmű nem jelzi ezt a faluban. Ha ezeket mind összeraknánk - én azt se bánom, ha a fürdő a fejlesztés zászlóshajója lenne -, csak azt szeretném javasolni, hogy ilyen esetekben a kulturális örökségi értékeket is integrálni kell a fejlesztésekbe.

Utolsó gondolatként meggyőződéssel állítjuk, és az állításunk bizonyítására többek között az I. Széchenyi-tervet hozzuk fel példaként, hogy fejlesztés és örökségvédelem nem antagonistikus fogalmak. Integrált védelemnek nevezik azt a szemléletet és módszert, amelynek jegyében történeti érték keresi új funkcióját, és új funkció keresi helyét a történeti környezetben. Ilyen megközelítésben érdemes kialakítani a kulturális örökségvédelem kapcsolatát a terület- és vidékfejlesztéssel, a munkaerő-gazdálkodással, a természetvédelemmel, a turizmussal, azaz megteremteni annak lehetőségét, hogy az örökségvédelem beépüljön az ágazati politikákba. A kulturális örökségi értékek keretei között lehet és kell teret adni a kiemelt gazdasági, társadalom- és nemzetpolitikai célok megvalósulásának. Az örökségi értékek, illetve szempontok integrálása során azonban mindvégig alapelveként kezelendő, hogy az örökségi érték fejlesztési potenciálja épp annak

fizikai valóságában, a történeti anyagban rejlik, a fejlesztésnek tehát nem lehet következménye ennek károsítása, de lehet és legyen célja értékének növelése. Ehhez kérem az önök támogatását és segítségét, hogy közös erővel e szempontok figyelembevételével kijelöljük a kulturális örökségvédelem helyét a Magyar Köztársaság fejlesztéspolitikájának egészében. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Tisztelt Elnök Asszony! Tisztelt Helyettes Államtitkár Asszony! Nagyon szépen köszönjük ezt az alapos összefoglalót. Munkatársaimat kérem, hogy a villanyt kapcsolják fel! (*Megtörténik.*) Az előzetesen megbeszélte metodikának megfelelően tisztelettel kérem a Fejlesztési Minisztérium vagy a Nemzetgazdasági Minisztérium munkatársait, hogy amennyiben hozzá kívánnak szólni, azt jelezzék! Képviselőtársaimnak szeretném mondani, hogy az asztalukon található a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium mai ülésünkre összeállított tájékoztató anyaga egy táblázattal kiegészítve. Ezt azért nyomtatásban kapták meg képviselőtársaim, mert mi is reggel kaptuk meg a minisztériumtól. A korábbi, tehát a Nemzeti Erőforrás Minisztérium által kapott anyagokat már e-mailben elküldtük képviselőtársaimnak, tehát itt olvashatják papíron a ma reggel beérkezett anyagokat. Én abban bízom, hogy olyan mederben folyik tovább a mai bizottsági ülés, amelyből egyértelmű lesz az, hogy itt nem ellenérdekelt felek ülnek az asztal egyik vagy másik oldalán, hanem mind a gazdasági terület, mind a fejlesztési terület, mind a kulturális terület vezetői látják, érzik, értik azt, hogy közösen, jó kormányzati politikával kell a gazdaságélénkítésben, a munkahelyteremtésben az örökségi szempontokat is érvényesíteni.

Parancsoljanak! Nem tudom, hogy ki kíván hozzászólni. (*Jelzésre:*) Államtitkár úr, parancsoljon! Horváth Endre gazdaságfejlesztésért felelős helyettes államtitkár a Nemzetgazdasági Minisztériumból.

Hozzászólások

Dr. Horváth Endre (Nemzetgazdasági Minisztérium)

DR. HORVÁTH ENDRE gazdaságfejlesztésért felelős helyettes államtitkár (Nemzetgazdasági Minisztérium): Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Alelnök Úr! Hölgyeim és Uraim! A turizmus azért fontos, mert szolgáltatásexport, tehát olyan szolgáltatásokat tud plusz jövedelemforrássá tenni, amelyek csak itt elérhetőek nálunk, és nagyon fontos, hogy a turisztikai kereten belül is milyen jelentős a kulturális motiváció súlya. A Magyar Turizmus Zrt. 2008-as felmérése szerint ezer fős reprezentatív mintán azt látjuk, hogy kulturális céllal utazott 45,7 százalék. A kulturális céllal utazók közül a top3, tehát a legfontosabb három motiváció: az első a műemlékek megtekintése, ez 17 százalék, és utána a többi - várak, kastélyok, kúriák -, ez a második, a harmadik pedig templomok, egyházi emlékek. Ez a legfontosabb három motiváció. A másik három a történelmi városrészek meglátogatása, világörökségek, illetve híres épületek.

Miért kell tehát foglalkoznunk a kulturális motivációval? Azért, mert ez a legfőbb, legnagyobb motivációs tényező, éppen ezért a turisztikai főosztály az Új Széchenyi-tervhez javasolt pályázati témái között megjelenik a kulturális és vallási turisztikai vonzerők attrakcióvá fejlesztésének javaslatsorozata. Ezeket felsorolásszerűen ismertetem.

Az első csoportba tartozik a kulturális vonzerők turisztikai attrakcióvá fejlesztése, illetve látogatóbarát fejlesztése, és ezen belül is a következő négy alpont. Világörökségi helyszínek fejlesztése. Mint láttuk, a legfontosabb hat között ott szerepel, de nem első helyen az a világörökségi helyszínsorozat, amit csak röviden felsorolok: Fertő, Pannonhalma, Pécs, Budapest, Hollókő, Hortobágy, Aggtelek és Tokaj. Ezeknek a fejlesztése az egyik javaslatunk, illetve ezekhez kapcsolódóan emellett várak, kastélyok. Kiegészítem ezt azzal, hogy a gazdasági fenntarthatóságot nem javító, önmagában csak rekonstrukciót, felújítást

tartalmazó pályázatokat nem turisztikai szempontból javasolnánk; turisztikai szempontból azokat javasoljuk, amelyek - mint ahogy ez korábban is elhangzott - munkahelyet teremtenek, és a növekedést segítik. Ezt úgy kell értelmezni, hogy a kulturális örökséget fejleszteniünk kell, de mi azt javasoljuk, hogy egy gazdasági számítás segítse, hogy azokon a helyszíneken belül melyeket fejlesszük, melyeket emeljünk ki, hiszen ezáltal válik fenntarthatóvá a fejlesztés.

A második fő szempont a múzeumok látogatóbarát fejlesztése. 2009-es statisztika alapján azt javasoljuk, hogy az 50 ezer fő éves látogatószámot meghaladó, vagy külön kategóriaként esetleg úgy, hogy a három legmagasabb látogatószámot generáló múzeumoknál induljunk el, és ott kezdjük el elsősorban a fejlesztést, hiszen ahogy ez korábban is elhangzott, van egy multiplikátor hatása, tehát ezek a jelentősebb fejlesztések további munkahelyeket generálnak.

A harmadik a műemlékek, ipari örökségi emlékek fejlesztése, ez az úgynevezett posztindusztriális turizmus. Itt láttunk fényképet a Millenárisról, nagyon jó példa; nagyon jó példa Zabrzében az a bányá, ami jelentős turisztikai vonzerő, és így teremt munkahelyet a már felhagyott bányá.

A negyedik ebben az első csoportban, az ipari örökségek keretében, ami itt az örökségvédelem területén is megjelent a prezentációban a 25-ös fólián, a kisvasutak fejlesztése, ezek turisztikai célú fejlesztése, az állomások, a gördülőállományok fejlesztése, a kísérő személyzet ismereteinek fejlesztése, illetve komplex turisztikai programok kidolgozása. Ez az első csoport tehát a kulturális vonzerők turisztikai attrakcióvá fejlesztése.

A második a tematikus útvonalak kialakítása; itt gondolunk a kulturális, bor és gasztronómiai vagy valamilyen hagyományhoz kapcsolódó egyéb tematikákra, kiemelten a lovas és a vízi tematikákra. Fontos, hogy attrakcióvá fejlesztés alatt azt értjük, hogy magának a helyszíneknek, a vonzerőnek a fejlesztése, a marketing felépítése, a működtető szervezetnek a kialakítása és az útvonal azt jelenti, hogy pontszerű, tehát egymástól elszigetelt fejlesztések helyett ezeket fűzzük fel egy útvonalra, tehát a termékfejlesztés az útvonalra koncentráljon.

Harmadszor és nem utolsósorban a magyar történelmi egyházakhoz tartozó vallási emlékhelyek, kegyhelyek, zarándokhelyek turisztikai célú, látogatóbarát fejlesztése, itt beleértve a fogadóképesség fokozását, a komfortérzet növelését, fejlesztését, tehát ezeket ilyen turisztikai szolgáltatásokkal egyben fejlesszük. Az eddig elindult pályázatok, a TDM-pályázatok, illetve a szolgáltatásfejlesztési pályázatok korlátozott mértékben adnak lehetőséget, ezért is javasoljuk azt, hogy ilyen irányban haladjunk tovább. Gondoljunk arra a vonzerőre, amit a Mária-út jelent, illetve a továbbiakban is jelenthet, ha létrejönnek a 60 napos útnak a magyarországi 30 napos kelet-nyugati szakaszán azok a szálláshelyek, amelyek fenntarthatóvá teszik ezt, illetve az ehhez kapcsolódó kínálatot összpontosítják. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen, helyettes államtitkár úr. További hozzászólás? *(Jelzésre:)* Parancsoljon, helyettes államtitkár úr! Dr. Kardkovács Kolos jogi és koordinációs ügyekért felelős helyettes államtitkár a Nemzetgazdasági Minisztériumból.

Dr. Kardkovács Kolos (Nemzetgazdasági Minisztérium)

DR. KARDKOVÁCS KOLOS jogi és koordinációs ügyekért felelős helyettes államtitkár (Nemzetgazdasági Minisztérium): Köszönöm szépen a szót, elnök úr. A magam részéről is szeretném megköszönni a lehetőséget, hogy az örökségvédelem és foglalkoztatáspolitikai összefüggése kapcsán kifejthetjük az álláspontunkat. Amint az elhangzott, a Nemzetgazdasági Minisztérium foglalkoztatáspolitikai államtitkársága részéről magunk is elköteleztünk magunkat abban, hogy az örökségvédelem és a foglalkoztatáspolitikai lehetőségek kiaknázása összekapcsolódjon. Örömmel erősítem azt meg, hogy valóban

megindult egy nagyon szoros együtt gondolkodás és együtt dolgozás azon, hogy összeálljon egy olyan projektlista, ami becsatornázható a foglalkoztatáspolitikai eszközrendszerbe is. Miután elnök asszony nagyon jó elvi megalapozását adta a foglalkoztatáspolitikára és az örökségvédelem összefüggésének, én a magam részéről az elvi megközelítésen túl néhány konkrét példával készültem, ami azt mutatja, hogy milyen lehetőségek rejlenek ezen a területen.

Az egyik ilyen jó példa a regéci vár története, ahol hosszú évekre visszamenőleg folyik részben a feltárás, részben az állagmegóvás, és örömmel mondhatom itt is, hogy Regéc Község Önkormányzata idénre is jelentős munkákat tervez állagmegóvás tekintetében, sőt folytatják a régészeti kutatást is, amelynek fő célterülete majd a palotaszárny déli ütemének megvalósítása lesz. Ugyanilyen jó példaként szolgálhat a füzéri vár régészeti feltárása. Itt is maga a feltárás évek óta folyik. Ennek ma már olyan eredményei vannak, hogy a vár egyes részei teljesen felépítésre kerültek. Egy harmadik jó példa Pácín Község Önkormányzata, ahol a Mágócsi-kastélyt övező őspark rendbetételére kerül sor. Itt közfoglalkoztatás keretében a parkgondozási feladatokra nyújtottak be igényt, és úgy látjuk, hogy ezek pont olyan projektek, amelyek támogatásra méltóak. Itt lehet kapcsolódni örökségvédelem, a turizmus és a foglalkoztatáspolitikára szimbiózisához. A Mágócsi-kastélyt övező őspark a turisták sokaságát vonzza jelenleg is; amennyiben befejeződik ez a rendbetétel, akkor ez hatványozódhat. Azt is nagyon fontos hangsúlyozni, hogy a közfoglalkoztatás területén is szeretnénk egy olyan irányba elmozdulni, ami a közfoglalkoztatás értékteremtő jellegét hangsúlyozza, tehát a munka morális megtartó ereje mellett szeretnénk, ha a közfoglalkoztatottak mind tudati szempontból, mind pedig a társadalom szempontjából értékteremtő dolgokat végeznének, tehát ne csak a faluseprés vagy a tisztítás egyébként komoly feladatát lássák el, hanem hozzájáruljanak ilyen magasabb hozzáadott értéket jelentő beruházásokhoz is.

Végül, de nem utolsósorban megemlíteném Nagyörzsöny Község Önkormányzatát. Ez azért fontos, mert amint a bevezető előadásban is elhangzott, az örökségvédelemnek közösségmegtartó ereje is van, és ez a közösségmegtartó erő ösztönzi mind a vállalkozásokat, mind a foglalkoztatáspolitikára erősítését. Nagyörzsönyről annyit érdemes tudni, hogy közigazgatási területének nagy része Natura 2000-es területre, illetve a Duna-Ipoly Nemzeti Park területére esik, ezért önkéntelenül is adódik az a felismerés, hogy az önkormányzat ebbe az irányba fejlessze tovább a falu életét. Itt az volt megfigyelhető, hogy a családok nagyfokú elvándorlására került sor, tehát az önkormányzat megpróbálja ezt a közösséget megtartani. Amint ez a kiemelt irányok között is elhangzott, itt is van egy erdei kisvasút, aminek rendbetételére és felújítására kerül sor. Rendelkezésre áll, illetve megtalálható a településen egy Árpád-kori templom, a Bányásztemplom, a tájház vagy a vízimalom, ahol szintén közfoglalkoztatottak fognak segíteni, hogy ezek rendbetételére sor kerüljön.

Amit itt az erdei vasút mellett még tervez a település, és amit támogatunk, hogy egy Európában egyedülálló látvány-bányavasút kialakítására kerülne sor, ami szintén egy jelentős turisztikai attrakciót jelentene. Én röviden ezekkel a példákkal szerettem volna alátámasztani, hogy az együtt munkálkodás megkezdődött, vannak nagyon jó helyi kezdeményezések és nagyon jó helyi példák, és amennyiben ez a projektlista össze fog állni, akkor ezt az együttműködést bővíteni tudjuk.

ELNÖK: Köszönöm szépen, helyettes államtitkár úr. *(Olajos Péter hozzászólásra jelentkezik.)* Egy másodperc; máris, államtitkár úr. Ha lehet, akkor esetlegesen az ülésünk második felében azért térjünk ki arra a problémára, amit jeleztem az elején, hogy milyen jogalkotási feladatok állnak előttünk a turisztikai bevételek örökségvédelembe való visszaforgatása területén is, tehát hogy a horvát törvény... Akár szerintem elnök asszonynak ebben nagyon sok segítséget, muníciót tudnak adni. Horváth államtitkár úrral a héten éppen együtt fogunk ülni egy TDM-tanácskozáson, és ott is majd bizonyára szóba kerül az, hogy

van ilyen elképzelés, hogy az idegenforgalmiadó-bevételek egy része vagy akár egésze a TDM-ekhez kerüljön, azonban el kell gondolkozni azon, hogy mit tudunk ebből, valóban - ahogy ön is mondta - turisztikai vonzerőt jelentő, örökségvédelem által is fontosnak, kiemeltnek tartott épületek felújítására fordítani, ami aztán ilyen módon újabb turisztikai bevételekben térül meg.

Megadom akkor a szót Olajos Péter helyettes államtitkár úrnak, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium zöldgazdaság-fejlesztésért és klímapolitikáért felelős helyettes államtitkárának. Parancsoljon, államtitkár úr!

Olajos Péter (Nemzeti Fejlesztési Minisztérium)

OLAJOS PÉTER zöldgazdaság-fejlesztésért és klímapolitikáért felelős helyettes államtitkár (Nemzeti Fejlesztési Minisztérium): Köszönöm szépen, elnök úr. Köszönöm a meghívást. Én is nagy szeretettel üdvözlöm a bizottság tagjait, illetve azokat a szakértőket, akik a teremben helyet foglalnak, és érdeklődnek a téma iránt! A Nemzeti Fejlesztési Minisztériumot lényegében két területen érinti ez a most tárgyalt téma. Az egyik a fejlesztéspolitikához tartozik, - ehhez Homolya úr fog majd hozzászólni -, a kisebbik terület, ami itt említésre is került, az épületenergetika, illetve a megújuló energiahasznosítás, amivel kapcsolatban egy rövid összefoglalót eljuttattunk a bizottság tagjai számára. Az elnök asszony itt említette ezt a területet negatív, ámde perspektivikus területként, úgyhogy ebben a vonatkozásban szeretnék akkor néhány gondolatot elmondani.

Azt szeretném először is hangsúlyozni, hogy a műemléki értékkel rendelkező épületek felújításával kapcsolatos szakmai feladatok, illetve a szabályozási terület a Belügyminisztérium feladat- és hatáskörébe tartozik. Itt mi - ugyanúgy, ahogy a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal is - ebbe a jogszabály-alkotásba be vagyunk vonva, mint partnerek, és nagyon szeretném hangsúlyozni, amit az elnök úr is említett, hogy itt nem ellenérdekű felekről van szó, hanem valóban mindenki azonos módon gondolkodik itt nagyon sok tekintetben.

A mi területünkön két nagy részre lehetne ezt bontani: az egyik az energiahatékonyság, illetve a másik a megújuló energiák hasznosítása. Ahogy az elnök asszony ezt a prezentáció alatt említette volt, az energiahatékonyság átültetése is folyamatban van, illetve ennek egy újbóli átültetése zajlik. Mi nagyon reméljük azt, hogy az a mentesség, ami itt említésre került, valóban megjelenik a magyar jogszabályokban. Még egyszer hangsúlyozom, ennek a mentességnek, illetve a jogszabálynak az átültetése jelenleg a Belügyminisztérium feladat- és hatásköre. A másik terület a megújuló energiák hasznosítása. Itt szeretném a bizottság tagjait tájékoztatni arról, hogy a jelenlegi uniós jogszabályok, direktívák két, illetve három dolgot írnak elő e tekintetben, ami releváns: az egyik az, ez a távolabbi időpont, hogy 2014 végéig az építési szabályokban és törvényekben ezek a jogszabályok kötelezettséget állapítanak meg a megújuló energiaforrásokból előállított energia minimálisan felhasználandó szintjére. Ez minden új, meglévő, illetve nagyobb felújítás alatt álló épület tekintetében kötelezettséget ró Magyarország számára. Ennek szabályozása szintén a Belügyminisztérium égisze alatt zajlik majd. A közelebbi időpont pedig egy 2012. január 1-jei időpont, ami ebben a jogszabályban, tehát a RED-, a megújuló energia direktívában úgy szerepel, hogy nemzeti, regionális, helyi új vagy már meglévő, de nagyobb felújítás alatt álló középületek vonatkozásában példamutató szerepet kívánnak meg tőlünk, tehát hogy nagyobb középületek felújítása kapcsán a megújuló energiák hasznosításának kiemelt szerepet kell kapnia. Ennek az átültetése is folyamatban van, és nyilván ez egy nagyon komoly érintkezési pont lesz itt az Örökségvédelmi Hivatallal.

Még egy dolgot szeretnék említeni, ami szintén egy kapcsolódási pont a két terület között, ez pedig az, hogy ugyanennek a megújuló energiadirektívának a 14. §-a előírja azt, hogy 2012. december 31-étől mindenféle megújuló energiaberendezés felszerelése,

elhelyezése, tervezése szakképesítéshez van kötve, tehát legyen ez egy napelem, napkollektor, egy biomasszakazán vagy egy geotermális bármilyen megoldás, hőszivattyú, egyebek. Ennek a szakképesítési rendszernek a kidolgozása, felállítása elkezdődött a NEFMI-vel együttműködésben, és mi nagyon szeretnénk - ez nem egy kétórás tanfolyam lesz, hanem ezek több hetes tanfolyamok lesznek - ha azon szerelők esetében, akik képesítést szereznek, akik jogosultságot kapnak arra, hogy ilyen berendezéseket elhelyezzenek magánházaknál vagy középületek vonatkozásában, ennek az oktatásnak része lenne a műemlékvédelmi jellegű kitekintés is, úgyhogy az oktatási panelek kidolgozásában ezt is érvényesíteni szeretnénk.

Részünkről ennyi, és ha vannak kérdések, akkor nyilván nagyon szívesen válaszolunk. Átadnám a szót Homolya úrnak.

ELNÖK: Nagyon szépen köszönöm helyettes államtitkár úrnak. Megadom a szót dr. Homolya Róbertnek, a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség elnökhelyettesének. Parancsoljon, elnökhelyettes úr!

Dr. Homolya Róbert (Nemzeti Fejlesztési Ügynökség)

DR. HOMOLYA RÓBERT elnökhelyettes (Nemzeti Fejlesztési Ügynökség):
Köszönöm szépen a szót, elnök úr. Tisztelt Bizottság! Köszönöm az előttem szereplőknek az elhangzottakat. Nagyon gyakorlatias dolgokat szeretnék hozzátenni. A minisztériumok a stratégiaalkotás felelősei; erről hallottunk is, hogy milyen irányok és milyen elgondolások vannak a jövőt tekintve. A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség kezeli az európai uniós forrásból érkező pályázatokat és támogatásokat, valamint az egyéb nemzetközi forrásokat. Itt szeretnék kitérni arra, amit már az elnök asszony említett, hogy a kulturális örökségvédelemnek, illetve a műemléki helyreállításnak a Norvég Alapban külön programja volt, és nagyon jó ez az irány, mert a 2009-2014-es programban is egy külön fejezetet fog kapni a kulturális örökségvédelem és a műemlékek felújítása, tehát ez a norvég féllel már letárgyalásra került, és kifejezetten erre a célra külön projektek fognak a jövőben is beindulni.

Ami a jelenről, illetve a közeljövőről szól, most ebben a 2007-2013-as tervezési ciklusban vagyunk, és ennek a 2011-2013-as akciótervét a kormány az elmúlt év végén fogadta el. A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium koordinálásával egy igen széles körű koordináció előzte meg ennek az akciótervnek az elfogadását, valamennyi szaktárca, valamennyi szakállamtitkárság részt vett az akciótervek megalkotásában, és ezek az akciótervek határozzák meg ennek a 2011-2013-as fejlesztési ciklusnak a pénzügyi és a tartalmi kereteit. Ami a kulturális örökségvédelemre vonatkozik, ebben a regionális politika és a regionális operatív programok tudják finanszírozni ezeket a típusú fejlesztéseket, itt is elsősorban a turisztikai prioritás. Amikor az akcióterv megalkotásra került - itt hat konvergencia régióról és végül is egy versenyképességi régióról beszélhetünk, ez a közép-magyarországi régió -, akkor a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium és a Nemzeti Erőforrás Minisztérium képviselőivel egyetértésben kifejezett hangsúlyt kapott az örökségvédelem, és a turisztikai tárgyú fejlesztésekben ez meg is jelenik.

Fontos a jövő szempontjából az, hogy ami európai uniós forrásból megvalósuló fejlesztés, ott a fenntarthatóság mindenféleképpen egy olyan horizontális alapelv, amelyet valamennyi fejlesztésnél be kell tartani. Itt az elhangzottakból meg az előadásból látszott az, hogy külföldön ezt hogyan mérik, hány munkahely teremődik adott esetben egy egységnyi fejlesztési ráfordítással. Ez nálunk sem ismeretlen, tehát a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségen belül a regionális operatív programokon belül is bizonyos indikátorokhoz vannak kötve ezek a fejlesztések, valamennyi fejlesztés, így nyilvánvalóan az örökségvédelemre vonatkozó fejlesztések is, és számon kérjük ezeknek az alapelveknek és indikátoroknak az érvényesülését. Ez munkahelyteremtést, látogatószám-növekedést vagy bevételnövekményt jelenthet, tehát ezek a kézzel fogható eredmények, amelyek a kulturális örökségvédelemhez

kötődő beruházásokhoz is tudnak kötődni, most is látszódnak, ezekkel majd a tervezési időszak végén kell elszámolnunk az Európai Unió és az Európai Bizottság felé. A fenntarthatóság pedig a jövő szempontjából szintén nagyon fontos, és itt kapcsolódunk valamilyen szinten a megújuló energiák vagy az energiahatékonyság területéhez is, hiszen az Európa 2020 stratégiában a fenntarthatóság az egyik legfontosabb alapelv, és ezt figyelembe kell vennünk akkor, amikor ezeket a stratégiákat a jövőre nézve megfogalmazzuk.

A munkaerő és a munkahelyteremtés szintén felmerült; ezt más operatív programból is tudjuk támogatni, a társadalmi megújulás operatív programból erre vannak források, amelyek kifejezetten a humán infrastruktúra fejlesztésére vonatkoznak. Ahogy már elhangzott előttem is, az együttműködés vagy a párbeszéd már régebb óta tart, azt gondolom, hogy ilyen komplex programok fejlesztésére nyílnak majd lehetőségek, ezt az Európai Unió és az Európai Bizottság szintén üdvözölve fogadja, ha komplexebb, tehát több területet érintő és több hatást kiváltó projekteket tudunk generálni. Köszönöm szépen a szót.

ELNÖK: Köszönöm szépen, elnökhelyettes úr. Van-e még valaki, aki szólni kíván? *(Nincs jelzés.)* Akkor a képviselői kört kezdjük meg. Kérdezem képviselőtársaimat. *(Jelzésre:)* Szabó Csaba. Parancsoljon, polgármester úr!

Kérdések, hozzászólások a bizottság tagjai részéről

SZABÓ CSABA (Fidesz): Köszönöm szépen, elnök úr. Az alaphoz mennék vissza, a várak vagyonezeléséhez, illetve hasznosításához, hiszen ma Magyarországon talán ezerféle megoldás van, amiben működnek a várak és a műemlékek; valaki megkapta hosszú évekre, 10-60 évre az ingatlant, valakinek 30 napos felmondási idővel mindössze megállapodása van arra, hogy a műemlékét kezelje. Szerintem mindenképpen szükséges lenne valamilyen stratégiát kialakítani nyilván az MNV Zrt.-vel, annak bevonásával, hiszen ehhez maga a szakma nem elégséges. Valamilyen összhangba kell terelni ezeket a dolgokat, hiszen ennek az alapja lenne, ami az előadásban is volt, hogy hogyan lehetne később jól hasznosítani a műemlékeinket, ha valamilyen lehetőség lenne a ma a műemlékeiket jól kezelőknek a vagyonezelésbe vételhez. Bár elvben ma is van ilyen lehetőség, de az elmúlt tíz évben nagyon kevés volt erre az esély, mert amilyen szerződést az MNV Zrt.-től kapnak az igénylők, azt aláírni nem nagyon tudják. Nem mennék bele a példákba, de nagyon fontos volna az elmúlt tizenegynéhány év után valamilyen egységes, összehangolt tervet kidolgozni ezzel kapcsolatban, és arra lehetne építeni majd ezeket a jó példákat, illetve nyilván a további lehetőségeket. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen, képviselő úr. Államtitkár uraknak jelzem, hogy Hollókő polgármesteréről van szó, akinek komoly tapasztalatai vannak - egy világörökségi helyszín - a kiemelt műemlékekkel kapcsolatban. *(Jelzésre:)* Pálffy István alelnök úr. Parancsoljon, alelnök úr!

PÁLFFY ISTVÁN (KDNP): Köszönöm szépen, elnök úr. Tisztelt Államtitkár Asszony! Elnök Asszony! Köszönöm szépen én is a koncepció bemutatását és a kérdésekre való figyelemráirányítást, és köszönöm az államtitkár uraknak, elnökhelyettes úrnak a kiegészítést. Azokkal az ügyekkel szeretnék foglalkozni, és arra kérdezek rá, amelyek túlmutatnak egy-egy régió vagy konkrét fejlesztés lehetőségén, és több partner bevonását igénylik, ráadásul esetleg olyan transznacionális vonatkozásaik vannak, mint például az említett Mária-útnak. A Mária-úttal, a tematikus egyházi-vallási utakkal kapcsolatban kérdezem, hogy milyen elképzelés van a katolikus Mária-úton kívül az említett történelmi egyházakra vonatkozó területen, illetve a transznacionális és az országon áthaladó Mária-úttal kapcsolatban kérdezem, hogy milyen koordináció van a szaktárcák, szervezetek között, hiszen

más kezelésében van templom, máshol van a pénz, máshol van a fejlesztési koncepció, megint máshol vannak a kulturális prioritások, ismét csak máshol van a vendéglátás vagy például a szállásadók érdeke, hozzáteszem, még ráadásul a civil szervezetek érdeke is, amelyek ezekben a tematikus utakban eddig jelentős részt vállaltak. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen, alelnök úr. Novák képviselő úr, parancsoljon!

NOVÁK ELŐD (Jobbik): Köszönöm a szót. Tisztelt Bizottság! Kedves Meghívottak! Először is köszönöm szépen a beszámolót. Valóban, ahogy elhangzott, megkaptuk előzetesen a háttéranyagot, de azért hadd pontosítsak - ami némileg mentségül is szolgálhat esetleges nem teljes felkészültségünkre -, hogy ezt a négy csatolmányban több tucat oldalnyi háttéranyagot tegnap este folyamán kaptuk meg, én csak ma láttam az e-mailjeim között, úgyhogy nem volt időnk ezt alaposan tanulmányozni, pláne nem a szakmai kabinetünkkel ezt megkööröztetni, nem beszélve arról, amit meg aztán csak itt a bizottsági ülés elején osztottak ki. Mindenesetre köszönöm a beszámolókat, még ha úgy is érzem, hogy néhány rázós, kellemetlen kérdést nem is érintett.

Hadd kezdjem mindjárt azzal, ami számunkra, a nemzeti ellenzék számára a legszimbolikusabb, ez pedig a Nemzeti Színház, a színművészeti örökségünk védelme. Én azt gondolom, hogy nemzetközi szinten is - mert ma nyilvánvalóan erről is sok szó volt, nemcsak a belföldi turizmusról - rossz hírünket kelti. A sok botrány közül hadd idézzem fel csak azt, amikor Horvátországban egy Alföldi Róbert által rendezett darabot olyan plakáttal hirdettek, és azt gondolom, hogy ezáltal a magyarságnak is nagyon rossz hírét keltették, amin egy férfi nemi szerv merev állapotban volt látható egy marcipánszimbólumként. Nem is csoda, hogy Horvátországban is nagyon nagy botrány volt ebből, és a horvát olajtársaság megvonta a támogatást ettől a darabtól, amit a fiumei nemzeti színházban mutattak be. Ha ilyen hírünket keltik nemzetközi szinten, ha ez a magyar színművészet örökségének szimbóluma és legfőbb védelmezője Alföldi Róbert - legalábbis ez lenne az egyik fő feladata -, akkor mit várhatunk itt a nemzeti örökség védelméről?

A másik, ami szintén szimbolikus dolog, de valahol itt kellene kezdeni az örökségvédelmet, hogy a Magyar Országgyűlés kulturális bizottságának elnöke pedig egy olyan személy lehet, aki a Medgyessy-kormány idején közpénzből elképesztően obszcén tartalmú verseket adott ki, méghozzá öncélúan obszcén, értelmetlen zagyvaságokat, amilyen mélységbe, azt gondolom, hogy Eörsi sem süllyedt korábban, de nem kívánom ezeket idézni, tulajdonképpen idézhetetlenek. Alföldi Róbertet is csak így szimbolikusán tudta az ember illusztrálni például ezzel a plakátjával; L. Simon Lászlót még idézni sem szeretném itt a kulturális bizottság ülésén, de méltatlannak tartom, hogy az Országgyűlés kulturális bizottságának elnöke egy ilyen személy lehet. Elég csak beütni az interneten a nevét és azt, hogy „versei”, és ki fogja dobni, hogy milyen elképesztő trágárságokat hord össze, ráadásul közpénzen.

Hadd térjek rá arra is, hogy miután az SZDSZ, sajnos, azért az elmúlt két évtizedben megszállta nemcsak az oktatást, de a kulturális területeket is, joggal szeretnék itt valamiféle gyökeres, radikális változást, és a megmaradt nemzeti örökségünk komoly védelmét. Most azt láttuk, hogy a kormányzat és a kormányoldal, sajnos, a magyar föld- és vízkincsnek sem szeretne semmiféle komolyabb védelmet. Joggal merül fel a kérdés, hogy mi lesz azokkal a területekkel, amelyek a kulturális örökségünk részét képezik, például a várakkal, ezeket hogyan szeretnék megvédeni. Itt különösen azt szeretnék javasolni, hogy a várak és kastélyok felújítására nagyobb hangsúlyt fektessenek, hiszen ezzel azért lehetne bővíteni a kulturális kínálatot, de természetesen csak számos felújítás után lehetne erről beszélni, amely nem melleleg elérhetné, hogy a helyi vállalkozók is munkához jussanak, és ez a foglalkoztatás bővülését is eredményezheti. Itt merülne fel az a konkrét kérdés, hogy ha most

már egy év eltelt a kormányzásból, talán tudnak valami konkrét számot is mondani arra, hogy a kulturális örökségekre épülő turisztikai és gazdasági fejlesztésekkel megteremtett munkahelyek számszerűen mekkora részét képezik a kormányzat által ígért 1 millió munkahelynek, tehát szeretnénk most már valami konkrétat is látni. Eddig azt láttuk, hogy 100 ezerrel kevesebb munkahely van; azt szeretnénk látni, hogy ezen a területen milyen fejlesztések várhatók.

Örömmel és büszkeséggel hallgattam pozitív példaként a kehidakustányi fürdőt, annál is inkább, mert annak műszaki igazgatója a Jobbik turisztikai kabinetének vezetője, Zakó László volt, mígnem országgyűlési képviselőként be nem került a turisztikai bizottságba, és nálunk nem dívik az álláshalmozás, ezért ő erről le is mondott. (*Felzúdulás a Fidesz oldalán.*) Hadd említsek meg egy másik pozitív példát is, amely viszont nem kap semmiféle állami támogatást, ez pedig az ország egyetlen '56-os múzeuma. Sajnos, az erre vonatkozó szerény, mintegy évi 30 millió forintos állami támogatásra vonatkozó költségvetési javaslatunkat is leszavazták, és ott tartunk, hogy Magyarországon működhet - polgármester úr is meg tudja erősíteni - egy Szoborpark, ahol a kommunista örökséget mutatják be. Egyébként elég nagy érdeklődésnek van kitéve, nyilvánvalóan a külföldiek meg az emigránsok részéről elsősorban, hiszen nekünk bőven elég volt az a majdnem fél évszázadnyi megszállás, amikor a magyarságnak volt alkalma ezeket a köztereken is látni (*Moraj a Fidesz oldalán, valamint a meghívottak soraiban.*), de azt gondolom, hogy az '56-os múzeumnak, az ország egyetlen '56-os múzeumának szüksége lenne valamiféle komolyabb állami támogatásra.

Ha már a múltról beszélünk, szeretném figyelmükbe ajánlani az őstörténetünket is, amely szintén páratlan lehetőségek tárháza lenne. Persze valahol ott kellene kezdeni, hogy felállítjuk az őstörténeti kutatóintézetet, és a Habsburgok által ránk erőltetett, már többszörösen megcáfolt finnugorizmus helyett a valódi történelmünket mutatnánk be, de ez megjelenhetne kulturális örökségként is természetesen. Gondoljunk csak arra a Vona Gábor által felvetett javaslatra, ami nekem is nagy szívügyem lenne, hogy végre, mondjuk, a Gellért-hegyen a jelenlegi szobor helyett egy hatalmas méretű, kivont kardú Attila-szobrot láthatnánk! (*Moraj.*) Képzeljük csak el, hogy mennyi külföldi, mennyi kelet-európai, nyugat-európai turista jönne ide, mekkora zarándokhely és természetesen országos nevezetesség lehetne ez!

Végül hadd említsem meg még a határon túli örökségvédelmet is. Hallhattunk erről néhány szót, de a kényes kérdésekről nem; különösen arra a történelemhamisításra gondolok, amit a környező államokban művelnek. Hogyan kívánnak ezzel szemben fellépni? Most erre is lehetne hosszasan sorolni a példákat; a legismertebbek azért a romániai és a szlovákiai történelemhamisítások, hogy elveszik történelmi nagyjainkat. Hogyan kívánnak ezzel szemben fellépni, és milyen garanciát tudnak adni arra, hogy a sokat hangoztatott szép elvek mentén tényleg meg tudjuk őrizni, és átadni az utókornak ezeket az örökségeinket? Köszönöm a figyelmüket. (*Dr. Hiller István távozik az ülésteremből.*)

ELNÖK: Köszönöm szépen, képviselő úr. Kérem képviselőtársaimat, hogy a sok fontos téma mellett térjünk vissza az eredeti témához. Ha hozzá akarnak szólni, kérem, hogy ha nincsenek tisztában az örökségvédelem fogalmával, akkor üssék be a Google-be, és ebben a tárgykörben maradjunk. (*Jelzésre:*) Gyimesi képviselő úr, parancsoljon!

DR. GYIMESI ENDRE (Fidesz): Köszönöm szépen a szót. Szeretnék visszatérni a tárgyhöz. Valóban rendkívül fontosnak tartom a témakört, és nagyon fontosnak tartom azt, hogy ilyen összefüggésben tárgyaljuk az ügyet. Nagyon előremutató az, hogy végre több tárca együtt gondolkodik erről a témakörrel, csak így van jövője a munkahelyteremtésnek az örökségvédelmi ágazaton belül, de azt tudnunk kell, hogy előzetes befektetés nélkül nincs siker, és nem rövid távon van siker, hosszabb távon van komoly siker.

Az előbb pozitív példaként említett kehidai dologról annyit - és nem Zakó Lacit akarom ezzel bántani, csak a tényeket szeretném mondani, hogy milyen mélyről kell indulnunk -, hogy a kuratóriumnak nincsen pénze az ereszcatorna megjavítására, a megyei múzeum pedig, miután folyamatosan, évről évre csökkent a lehetősége, ezért a kiállítás bezárásán gondolkodik, tehát ilyen mélyről kell indulnunk ahhoz, hogy ezeket a közösen elhatározott szándékokat megvalósítsuk. Én biztosra veszem, hogy a kulturális terület bármelyik oldalát nézem, maximálisan támogatni fogja ezt a programot, és én is támogatom. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen, képviselő úr. Menczer Erzsébet képviselő asszony, parancsoljon!

MENCZER ERZSÉBET (Fidesz): Köszönöm szépen a szót, elnök úr. Én is azt tudom mondani, hogy rendkívül kívánatos és öröm számunkra, hogy ennyi szakember ül itt egy asztalnál. Két dologra szeretnék rávilágítani. Mindenféleképpen fontos összekötni az örökségvédelmet - és itt a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium figyelmét szeretném felhívni, hogy számtalan olyan hiányszakma van ma Magyarországon, ami többek között az örökségvédelemmel is összefügg -, a szakképzés során mindenféleképpen együtt kellene működni, ha ez még nem történt meg, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatallal és a kulturális államtitkársággal is, hiszen itt az anyagból is jól érezhető volt, hogy azon túlmenően számtalan munkahelyteremtő lehetőséget biztosítana az örökségvédelem. A szakképzés szétverésével mégiscsak olyan szakemberhiány van ezen a területen, ami mindenféleképpen azt irányozza elő, hogy az örökségvédelem kapcsán is hosszú távon is vissza kell hozni a közoktatásba, a szakképzésbe olyan hiányszakmákat, amelyeknek az oktatásával olyan szakembereket tudunk képezni, akik hosszú távon el tudnak helyezkedni, és ezen a területen maradandót is tudnak alkotni.

A másik fontos dolog pedig, amire szeretnék kitérni, és erre tisztelettel kérném, hogy ha tudnak, akkor válaszoljanak erre, hogy van-e a kormánynak szándéka - ami itt az előbb elhangzott - az idegenforgalomból, akár az idegenforgalmi adóból vagy a turizmusból valamilyen összeget visszafordítani az örökségvédelemre. Ha ezt nem tesszük meg, akkor nem fogjuk tudni az épületeket karbantartani, felújítani, akár a vallási útvonalakat felújítani, tehát számtalan olyan területe van az örökségvédelemnek, amihez szükség van forrásra. Tudjuk, hogy nagyon nehéz körülmények között működik a kulturális terület, de mindenféleképpen azt gondoljuk, hogy miután az örökségvédelem kapcsán azért itt turisztikai bevétel is keletkezik, idegenforgalmi adó is keletkezik, valamilyen módon gondolkodni kellene arról, hogy ennek egy töredékét hogyan lehet visszaforgatni e területre. Erre szeretnék én választ kapni. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen, képviselő asszony. Kiss Attila képviselő úrnak adom meg a szót.

KISS ATTILA (Fidesz): Tisztelt elnök úr, köszönöm szépen. Államtitkár Asszony! Elnök Asszony! Államtitkár Urak! Szeretettel köszöntöm én is önöket, illetve örülök annak, hogy több tárca, illetve elsősorban az Örökségvédelmi Hivatal vezetője, elnök asszony jelenlétében tényleg egy nagyon szép prezentációt, előadást láthattunk. Azért nagyon fontos a kérdés, mert az előző évszázadokban, sajnos, Magyarországon igen megcsappant a műemlékek, illetve azon építmények száma, amelyek felmutathatóak, így aztán most már azt kell megbecsülnünk, amink van, azzal kell valamit kezdeni, és ha ezt nem tesszük meg, akkor azt gondolom, hogy a következő időszakban már alig tudunk valamit bemutatni

Magyarország szépségeiből; itt most elsősorban nyilván az épített örökségről beszélek, de természetesen a természeti örökség sem kevésbé fontos.

Ami nagyon lényeges, hogy fontos az, hogy ezt az örökségvédelmet valóban ne csak egy tárca vagy ne csak egy minisztérium, hanem több minisztérium, illetve állami szerveink - az NFÜ-től kezdve nagy minisztériumi vagy éppen állami szervek is - fontosnak tartásuk, hiszen nagyon gyakran a korábbi években, évtizedekben egy-egy nagyobb beruházásnál minden szóba jött, csak az nem, hogy egy értékes épületnek mi legyen a sorsa. Én magam is ismerem azt, amikor egy gazdag, sok pénzzel rendelkező ember megérkezik a városba, és azt gondolja, hogy ő most le fogja tarolni a 150 éves főteret, mert ő oda most egy plázát vagy hasonló komoly építményt szeretne építeni, és azt gondolja, hogy milliárdokért majd ő mindent meg fog tenni. Természetesen az ember a mai világban, nem azt mondom, hogy elkergeti a befektetőket, sőt az a célunk, hogy minél több befektető érkezzen egy településre vagy bármilyen régióba, de azért van mindennek határa. Természetesen, ahol védett épületek, örökségvédelmi szempontból fontos helyek, természeti értékek vannak, ott azért az az elsődleges, és meg kell győzni azt a befektetőt, aki egyébként nagyon helyesen pénzt szeretne valahova helyezni, hogy nem elsősorban a védett épületeket vagy természeti épületeket kellene lebombázni, hanem olyan helyre menjen, ahol esetleg nem értékes, nem egyedi állapotban lévő vagy egyedi épületek, értékek vannak.

Nagyon fontos ez az anyag azért is, hogy felnyissa a szemét azoknak, akik eddig még nem figyeltek oda, bár gondolom, hogy azért a nemzeti értékek, az örökségvédelem mindenki számára fontos lehet, és ilyen értelemben tényleg üdvözlöm ezt az összefogást, hogy mindenki fontosnak tartja, és mindenki fontosnak érzi. Bízom benne, hogy a következő években az előző évekkel, évtizedekkel ellentétben az örökségvédelem egy kiemelt szerepet játszik mind a turisztika, mind a fejlesztés, tehát az örökségvédelem a városfejlesztés vagy a területfejlesztés elveiben is végre a helyére kerül. Egyébként elnök asszonnyal korábban is találkoztunk már, éppen egy hajdúböszörményi örökségvédelmi konferencián tartott egy nagyon érdekes előadást; azóta is emlegetik a szakemberek ezt az előadást, és nem azért, mert olyan rossz lett volna, hanem mert hála istennek, végre valami irányt mutatott, és valamiféle komoly elképzelést vetett fel valamikor január-február elején. Én ezt köszönöm utólag is, és azt kívánom elnök asszonynak, hogy állhatatosan és keményen álljon ki ezért a területért. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen, képviselő úr. *(Jelzésre:)* Németh Zoltán képviselő úr, parancsoljon!

NÉMETH ZOLTÁN (Fidesz): Köszönöm szépen, elnök úr. Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Bizottság! Kedves Jelenlévők! Vannak olyan esetek - és azt gondolom, hogy ezekről már esett szó -, amikor a turizmusfejlesztés, az örökségvédelem, a munkahelyteremtés, egy kulturális projekt kitűnően össze tud kapcsolódni egy adott projektben. Ez részben onnan jutott eszembe, hogy Novák Előd képviselőtársam az imént megszólította az egyik budapesti kerület jelen nem lévő polgármesterét; nyilván itt a Szoborparknak otthont adó kerületről, a XXII. kerületről van szó, ami teljesen véletlenül a választókerületem. Hadd mondjam azt, hogy itt is körvonalazódik a minisztérium által tudottan egy olyan projekt, amelyre mindazok a szempontok említhetők tulajdonságként, amelyeket az előbb mondtam. Itt történetesen egy olyan fejlesztésről van szó, amely a Nagytétényi Kastélymúzeumot, illetve az ott elhelyezett kiállítást kívánja teljessé tenni, mindeközben pedig munkahelyeket teremteni, oly módon ráadásul, hogy bevételek teremtésével hosszú távon fenntarthatóvá teszi az adott intézményt, hiszen itt egy bútorkiállításához kapcsolódó és a bútorkiállítás meghosszabbításához kapcsolható bútorrestaurátor-műhely kialakításáról van szó. Ha jól tudom, ennek az előkészületei folynak.

Azért szerettem volna ezt példaként említeni, kiegészítendő az eddigieket, mert úgy gondolom, hogy az ilyen projektek tudják mindazokat az előnyöket magukban hordozni, amelyekre éppenséggel például a Széchenyi-terv gondol, amikor turizmusfejlesztésről beszél, és amire gondolunk, amikor örökségvédelemről, munkahelyteremtésről szólnak. Itt bizony vannak tehát lehetőségek, és ezt szeretném ezzel a remélhetőleg majd megvalósuló vagy minél előbb megvalósuló projekttel vagy ennek az említésével mindenképpen jelezni. Vannak olyan lehetőségek, amelyek új utakat nyitnak nemcsak az örökségvédelemben, hanem - még egyszer mondom - kulturális létesítmények, múzeumok fenntarthatóságának biztosításában. Én bízom abban, hogy az ilyen projektek a jövőben minél több támogatást tudnak kapni. E tekintetben köszönöm meg azt a tájékoztatót, amit adtak. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen, képviselő úr. *(Jelzésre:)* Parancsoljon, képviselő úr!

PÖRZSE SÁNDOR (Jobbik): Köszönöm szépen a szót. Én is Németh Zoltán és Menczer Erzsébet szavaihoz csatlakoznék, azaz az örökségvédelem és a turisztika közös mezsgyéjét érinteném, és nem tudom, hogy kihez intézzem a szavaimat, de két konkrét ötlettel is próbálnék előállni. Ahogy elnök asszonynak is megvannak a maga Kehidakustánnal kapcsolatos családi tradíciói, jómagam például vár- és kastélyturista vagyok; körülbelül húsz éve gyakorlatilag minden szabadságomat az európai várak és kastélyok bejárásával töltöm. Azzal semmit nem mondtam, hogy le vagyunk maradva, egész egyszerűen a helyzet tragikus, viszont ha egy dán turistát említünk, akkor nincs mese, nekünk ebből a szempontból az osztrák, a provence-i vagy a Loire menti kastélyokkal kell versenyeznünk, amit egész egyszerűen pénz hiányában nem tudunk megtenni, nem beszélve arról, hogy mondjuk akár Romániában is visszaadták az ilyen jellegű várakat, kastélyokat az eredeti tulajdonosoknak, akik aztán szép lassan helyre is hozzák őket. Nálunk ez még mindig tragikus szinten áll.

Az ötletem ehhez kapcsolódóan, tehát hogy hogyan tudunk mi ezzel versenyezni vagy versenybe szállni, és szerintem az egy óriási lehetőség, ami viszont a környező országokban egyáltalán nincs, ez pedig a magyar hagyományörzésben rejlő fantasztikus lehetőségek. Itt egy réteg az elmúlt húsz évben olyanfajta hagyományörző csoportokat hozott létre, hogy ha ennek egy picit utánanéznék, bizony, világszínvonalú produkciók vannak benne. Adott esetben arra gondolok, hogy ahol viszont csak egy térdig érő rom van, ott azt úgy lehetne egy turista számára, mondjuk, a Balaton környéki várak esős napokon való meglátogatásakor vonzóbbá tenni, ha ezeket a hagyományörző csoportokat legalább nyáron bevonnánk a turisztika segítségével. Ennek részleteit most nem érdemes kifejteni, nyilván értik, hogy mire gondolok. Ez az egyik.

A másik konkrét ötletem pedig, akár Budapesten a Szoborpark ötlete kapcsán ez olyan gondolat, amely szerintem három-négy hónap alatt tető alá hozható, és biztos vagyok benne, hogy turisták, illetve idelátogatók tízezreit vonzaná, ez pedig a magyar értékek és magyar feltalálók kiállítása vagy egy csokorba gyűjtése. Tudom, hogy még az első Orbán-kormány idején hasonló működött a Millenárison, de annál sokkal, de sokkal jobban meg lehetne csinálni, egészen - mi magunknak azt mondjuk, hogy a fehérneműt is mi találtuk fel, legalábbis a szkíták - Asbóth Oszkár helikopteréig össze lehetne gyűjteni. Hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy magyar ember talált fel á-tól z-ig mindent; egyébként ebben van is valami. *(Derültség.)* Szerintem ezek pillanatok alatt tető alá hozhatók: két konkrét ötlet, amelyek talán, bár nem szorosan, de kapcsolódnak az örökségvédelemhez. Köszönöm. *(Németh Zoltán távozik az ülésteremből.)*

ELNÖK: Köszönöm, képviselő úr. A képviselői kör lezárult. Tisztelettel kérem akkor helyettes államtitkár asszonyt, elnök asszonyt, helyettes államtitkár urakat, alelnök urat, hogy

ha valamire kívánnak reagálni, válaszolni vagy újabb felvetést megfogalmazni, akkor most tegyék meg. Ki kezdi? (*Jelzésre:*) Parancsoljon!

Hammerstein Judit válaszai

HAMMERSTEIN JUDIT kultúrpolitikáért felelős helyettes államtitkár (Nemzeti Erőforrás Minisztérium): Kezdhetem én is, illetve igyekszem azokra a pontokra és észrevételekre reagálni, amelyekre tudok, de először hadd köszönjem meg mind a helyettes államtitkár uraknak, mind a tisztelt képviselő asszony, urak érdemi hozzászólásait is.

Az első hozzászólás a turizmushoz kapcsolódott. Nagyon szépen köszönjük ezt a statisztikai számot, ami egyébként felméri azt, hogy a turistautak - ha jól emlékszem a számra - 47,5 százaléka kulturális motivációjú, és ezen belül milyen érdeklődési sorrendet lehet felállítani. Ezeket az adatokat mi is hasznosítani fogjuk. Azzal a megjegyzéssel, hogy mit kell majd fejlesztenünk, vagy mit érdemes fejleszteni, és ehhez kapcsolódóan legyen gazdasági helyzetelemzés, maximálisan egyetértünk, ezt mi is említettük már az előadásunk során, hogy valóban, műemlék és műemlék között különbség van. Tényleg végig kell gondolni, meg kell vizsgálni azt a kérdést, hogy turisztikai szempontból, gazdaságfejlesztési szempontból, mondjuk, két műemlék közül melyikbe érdemesebb befektetni.

Az NGM-es hozzászólás kapcsán csak egyetlenegy dologra szeretnék reagálni: a közfoglalkoztatás értékteremtő ereje. Ez egy kiváló kifejezés, mi is hasznosítani fogjuk, valóban, ez a közfoglalkoztatásnak adott esetben így a morális értékét is növelni tudja, és ez nagyszerű dolog.

Szabó Csaba képviselő úr hozzászólása arra vonatkozott, hogy stratégiát kellene kialakítani az MNV Zrt., illetőleg a kulturális kormányzat között, hogy egy egységes, összehangolt terv jöjjön létre; ezzel maximálisan egyetértünk. Pálffy István képviselő úr kérdésére úgy beszéltek meg, hogy elnök asszony fog reagálni.

Novák Előd képviselő úr sok mindent felvetett, én most igyekszem csak arra reagálni, ami egyébként a kulturális örökségvédelem tárgykörébe tartozik: a várak és kastélyok felújításának szükségességével maximálisan egyetértünk, miként egyébként Menczer Erzsébet képviselő asszony szakképzésre vonatkozó észrevételével is. Itt elhangzott az a konkrét kérdés, hogy van-e a kormánynak szándéka arra vonatkozóan, hogy az idegenforgalomból, illetőleg a turizmusból jövedelmük egy része visszafordíthatóvá váljon az örökségvédelembe. Mi a magunk részéről ezt igyekszünk minden fórumon hangsúlyozni és a döntéshozók figyelmébe ajánlani, minden fórumon ezért fogunk lobbizni; nem tudom, hogy egyébként a többi tárca mit szól ehhez.

Németh Zoltán képviselő úr észrevételével kapcsolatban azt szeretném mondani, hogy a nagytényi kastély számomra is szívügy, lévén, hogy magam is a XXII. kerületben lakom. A bútorrestaurátori műhely felállításáról egyébként Takács Imre, az Iparművészeti Múzeum igazgatója is hosszasan beszámolt nekünk, ugyanis a nagytényi kastély az Iparművészeti Múzeum egyik fiáléja. Ez valóban egy kiváló példa arra, hogy munkahelyeket lehessen teremteni, illetőleg arra is, hogy milyen innovatív, kreatív elképzelésekkel tudja egyébként adott esetben egy országos múzeum a bevételeit növelni abban a meglehetősen nehéz gazdasági helyzetben, amiben most ezek a múzeumok vannak.

Pörzse képviselő úr szintén érintette a várak és a kastélyok lehangoló helyzetét. Valóban, sok vár és kastély meglehetősen lerobbant állapotban van, de azért rengeteg példa van kastélyfelújításra is, várak felújítására is. Észrevételeinek második része már tulajdonképpen áttér a szellemi kulturális örökség kérdéskörére, hiszen erről most itt valóban nem esett szó, hogy a kulturális örökségvédelemnek van egy megfogható része, ez gyakorlatilag az épített örökségre vonatkozik, viszont van maga a szellemi örökség, ami egyébként legalább annyira fontos. A kettő összekapcsolása abszolút okos gondolat, és teljes mértékben támogatható. Ami egyébként a magyar értékek és a feltalálók, feltalálások

bemutatását illeti, a technikai innováció, most nem az első Orbán-kormány alatt létrehozott kiállításra szeretnék utalni, de fontos tudnia, hogy a magyar EU-elnökség elnökségi kommunikációjának egyik kiemelt eleme egyébként ennek tudatosítása mind szórólapokon, tájékoztató anyagokon, kisfilmeken, abszolút a kommunikáció középpontjában áll a magyar technikai innováció bemutatása az ideérkező külföldiek számára, illetőleg külföldön is. Köszönöm szépen. Még egyszer hadd köszönjem meg az érdemi, konstruktív hozzászólásokat és ezt a vitát. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Parancsoljon, elnök asszony!

Dr. Tamási Judit válaszai

DR. TAMÁSI JUDIT elnök (Kulturális Örökségvédelmi Hivatal): Köszönöm szépen. Néhány kiegészítés csak. Elnök úr többször említette a horvát rendszert: ez az úgynevezett műemlék-használati díj. Szeretném néhány mondatban megvilágítani, hogy miről van szó. Arról van szó, hogy mindazon vállalkozók, állampolgárok, akik valamilyen módon áttételesen hasznot húznak a műemlékállományból, jövedelmük egy részét adó formájában befizetik az államkasszába, és ez műemlék-helyreállításra fordítódik.

Mire gondolok? Például az idegenvezetők adózására, vagy olyan vállalkozásokra, amelyek történeti épületben működnek, vagy olyan esetekre, amikor bármilyen cég, intézmény saját névjegyeként, tehát a saját arculatának alakítására védjegyként használ fel egy-egy műemléképületet. Mindezen források összegződnek, és makroszinten jön létre a visszaforgatás lehetősége. Pontos adatokat most nem tudok mondani, de igény esetén erről elég komoly tanulmányok vannak, bárkinek a rendelkezésére tudom bocsátani.

Pálffy képviselő úr kérdésére a történelmi egyházak és kulturális örökségturizmus kapcsolatáról: a bemutatott Széchenyi Ferenc-programban is szerepelnek az egyházi kegyhelyek turisztikai desztinációként, egy ab ovo műemlékes javaslatban még akkor is szerepelnek a turisztikai desztinációk, ha azok jogi értelemben nem műemlékek, de történeti értékkel bírnak. A tárcák közti koordinációra vonatkozó kérdésre pedig két friss példát szeretnék említeni. Az egyik a jáki templom esete, amelynek a helyreállítása 2004-ben forrás és politikai akarat hiányában félbeszakadt, és most van politikai akarat is és forrás is. A forrás az egyházi ügyekért felelős államtitkárságnál van a KIM-ben, viszont együttműködés folyik a NEFMI, illetve a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal között annak érdekében, hogy ez a forrásfelhasználás örökségszakmai szempontból is kifogásolhatatlanul történjék meg, úgyhogy hivatalunk készíti ehhez a szakmai háttéranyagokat, még a közbeszerzési pályázat háttéranyagát is a hivatal készíti el.

A másik dolog pedig egy formálódó tárcaközi megállapodás a határon túli magyar vonatkozású kulturális örökség helyreállítását célzó program újraindítására, ahol három államtitkárság érdekelt: a KIM nemzetpolitikai, a KIM egyházpolitikai és NEFMI kulturális államtitkársága. A romániai restitúcióval kapcsolatban Pörzse Sándor képviselő úrnak szeretném azt mondani, hogy ez sajnos nem minden esetben sikeres; például a Kálnoky-család esetében, akik Svájc-ból települtek haza, és megfelelő tőkével rendelkeznek, ez valóban működik, de nagyon sok olyan műemlékingatlanát visszkapó tulajdonos van Romániában is, akik nem tudják ezt megfelelően hasznosítani.

Végül egyetlen mondat erejéig Kiss Attila képviselő és polgármester úrnak szeretném megköszönni a hozzászólását. Hajdúböszörmény az a város, ahol a történeti Fő téren biztos nem fognak plázát építeni. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen, elnök asszony. *(Jelzésre:)* Parancsoljon, helyettes államtitkár úr!

Dr. Horváth Endre válasza

DR. HORVÁTH ENDRE gazdaságfejlesztésért felelős helyettes államtitkár (Nemzetgazdasági Minisztérium): Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Alelnök Úr! Tisztelt Hölgyeim és Uraim! A kérdésekre röviden: az idegenforgalmi adó 3-5 milliárd forint között mozog, tehát ebből jelentős felújítás - még ha az egészet is műemlékcélokra fordítanánk - ilyen egyszerűen nem működik, inkább ez a bonyolultabb út, tehát egy modell felépítése vagy átvétele érdemes vizsgálódás tárgyaként arra, hogy részletesen megnézzük, tehát én úgy gondolom, hogy ezt mindenképp érdemes lenne áttekintenünk. A koordinációval kapcsolatban elhangzott, hogy a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium koordinálja a vallásturizmus útvonalakat, illetve az együttműködést mind a katolikus, mind a protestáns egyházakkal, illetve amit még szeretnék kiemelni, hogy május 10-én és 11-én lesz egy nemzetközi vallásturizmus konferencia a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium szervezésében.

Az 1956-os tematikus évvel, évekkkel kapcsolatban az egy jó lehetőség, hogy idén ötvenötödik, jövőre ötvenhatodik évfordulót ünnepelünk. (*Moraj.*) Érdemes nemcsak Kiskunmajsát, hanem Kapuvárt is bekapcsolni, és akár egy tematikus útvonalat felépíteni. A javaslataink között, tehát amikor azt mondjuk, hogy ezeket a kulturális útvonalakat javasolni kell az örökségünk részeként, természetesen ezt a lehetőséget is mindenképpen figyelembe kell venni. Fontosnak tartom azt, hogy a hagyományainkat hozzuk jobban felszínre. Somogyfajszon van egy olyan őskohó, ami a honfoglalás korából származik. Miskolc mellett őskohónak nevezzük az 1700-as évekből származó kohót is; ennél 900 évvel idősebb őskohónk van, és nyilvánvalóan forrás hiányában nem kap elég figyelmet, illetve elegendő fejlesztést.

Ami már most lehetőség az eddig megjelent pályázatokhoz képest, és ezt az irányt mi jónak látjuk, az a szolgáltatásfejlesztés, tehát amikor egy várat életre akarunk kelteni, akár a somogyvári vagy az egri várat, akkor az interpretáció, ez egy szakmai kifejezés arra, hogy eljuttassák azokat a történelmi eseményeket kicsiben, korhű ruhában, amelyek odaképzeltetők az adott helyszínre, de ennél nagyobb ívű dolgok élnek elevenen; a tápióbicskei csatára gondolok elsősorban. Ezeknek a támogatása, felkarolása a március 1-től már elérhető pályázatok keretében is lehetséges meglévő attrakcióhoz csatlakozó turisztikai szolgáltatásfejlesztés keretében. Ahogy azt jeleztem korábban, a további pályázati javaslatokat is azért tettük meg, mert úgy gondoljuk, hogy ezen az úton érdemes továbbmenni. Végül a Várbazár, mint kiemelt projekt, megjelent már az Új Széchenyi-tervben. Ennek a felújítása kapcsán érdekes lehet elgondolkozni azon, hogy a hungaricumok háza vagy a magyar értékek bemutatása esetében ez milyen helyszínként jelenhet meg.

Nem hangzott itt el, és ezt már hozzáfűzöm, hogy a budapesti látogatóközpont kérdése továbbra is nyitott, ez is egy lehetőség arra, hogy megmutassuk a kulturális értékeket, illetve orientáljuk a hozzánk érkezőket ezek meglátogatására. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen. (*Jelzésre:*) Parancsoljon!

Dr. Homolya Róbert válasza

DR. HOMOLYA RÓBERT elnökhelyettes (Nemzeti Fejlesztési Ügynökség): Köszönöm szépen. Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Alelnök Úr! Tisztelt Bizottság! Pár dolog itt elhangzott: tematikus utak, Mária-út, történelmi egyházak. Csak meg tudom erősíteni, hogy a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségnek jóval szorosabb lett a kapcsolata a történelmi egyházakkal, mint az elmúlt időszakban. Azt gondolom, hogy havi szinten szoktunk találkozni a történelmi egyházak vezetőivel, és közösen próbáljuk a megoldásokat és a lehetőségeket megkeresni a tekintetben, hogy milyen fejlesztési forrásokat tudunk becsatornázni. Nyilvánvalóan a történelmi egyházak elsősorban műemléki ingatlanvagyonnal rendelkeznek vagy ez a szignifikánsabb, tehát próbálunk segíteni. A Mária-úttal kapcsolatban

is azt gondolom, hogy mivel mi végrehajtó szerv vagyunk, abszolút gyakorlati oldalról próbáljuk megközelíteni és előrébb vinni a dolgot - gondolok itt a tulajdonviszonyokra, elhangzottak itt a kastélyokkal, várakkal kapcsolatos vagyongazdálkodási jogok -, úgyhogy azt gondolom, hogy egészen előremutató ez az együttműködés.

A másik dolog pedig az, hogy említettem a regionális operatív programokat. Félidőnél, tehát a tervezési ciklus félidejénél vagyunk, és egy félidei értékelés most fejeződött be, az Európai Bizottság képviselői, azt hiszem, múlt héten voltak itt. Elhangzottak fejlesztések, örökségvédelem, elnök asszonytól láttunk egy példát, hogy Kehidakustányban a fürdő fejlesztésre került, de nagyon sok kulturális örökségünk nem kap méltó figyelmet. Itt ebben a félidei értékelésben nagyon erősen elhangzott az, hogy a pontszerű fejlesztéseket el szeretnénk felejteni a régió és a térségfejlesztések tekintetében. Ez egy elmúlt rendszer volt, pályázat volt, pályázati lehetőségek voltak, és mindenféle ötletekkel be lehetett jönni fejlesztési forrásokra. Ezt meg szeretnénk szüntetni a jövőben, és ez a kormányzatnak és a Nemzeti Fejlesztési Minisztériumnak, a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségnek is az álláspontja, tehát a pontszerű fejlesztések helyett a régióban térségalapú és összekapcsolódó, komplex fejlesztéseket szeretnénk látni. Itt ez a jó példa, hogy adott esetben sok kisebb műemléket, amelyek valóban turisztikai vonzerővel bírnak, össze lehet kapcsolni, és ezeket hangsúlyozni szeretnénk a jövőben.

Pörzse képviselő úr említette a tematikus kiállítást a magyar feltalálókról. Azt gondolom, hogy egy hasonló nagyon jó kezdeményezés van. Nagyon sok jó projektünk van, én azt gondolom. A napokban kerül aláírásra az egri Érseki Palota turisztikai fejlesztésére vonatkozó támogatási szerződés. A borászati üzem használta az Érseki Palotának a felét, és azt gondolom, hálásak lehetünk nekik, mert egész jó állapotban megőrizték az épített és a kulturális örökséget. Ott egy állandó kiállítás lesz, ami az összes magyar születésű, magyar származású vagy bármilyen, Magyarországgal kapcsolatos szentnek és boldognak az életét bemutatja. Azt gondolom, hogy ilyen sincs az országban, és ez kifejezetten magyar örökség, magyar tematika, úgyhogy nagyon sok jó projektünk van, és a feladatunk az, hogy ezeket itt a jövőben megfelelően hajtsuk végre. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. További hozzászólót, jelentkezőt nem látok. *(Jelzésre:)* Parancsoljon, elnök asszony!

DR. TAMÁSI JUDIT elnök (Kulturális Örökségvédelmi Hivatal): Hadd mondjam el büszkén, hogy az egri Érseki Palota tudományos műemléki kutatását Ternyák érsek úr felkérésére a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal művészettörténészei végezték. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Minthogy további hozzászólást nem látok, a napirendi pontot lezárom. Nagyon nagy tisztelettel köszönöm meg a részvételt helyettes államtitkár asszonynak, elnök asszonynak, államtitkár uraknak, elnökhelyettes úrnak. Bízom benne, hogy valamit sikerült előrelendítenünk az örökségvédelem ügyén. Máskor is szívesen látjuk önöket, hasonló kérdésekkel szívesen foglalkozunk a Kulturális és sajtóbizottság ülésein.

Egyebek

Mindenkinek további jó munkát és szép napot kívánok! A 2. napirendi ponttal folytatjuk: „egyebek”. Kérdezem képviselőtársaimat, hogy van-e valakinek hozzászólása. *(Nincs jelzés.)* Akkor az ülést ezennel be is zárom. Következő ülésünk időpontjáról még nem tudok beszámolni, de időben megkapják az értesítést képviselőtársaim. Viszontlátásra!

(Az ülés befejezésének időpontja: 12 óra 02 perc)

L. Simon László
a bizottság elnöke

Jegyzőkönyvvezető: Várszegi Krisztina